

UNIVERZITET U BANJOJ LUCI
UNIVERSITY OF BANJA LUKA

FILOZOFSKI FAKULTET
FACULTY OF PHILOSOPHY

**ZASTUPLJENOST LAŽNIH UVJERENJA O
SEKSUALNOM NASILJU KOD STUDENATA**

MASTER RAD

Mentor:

prof. dr Sanja Radetić Lovrić

Student:

Danijela Popović

Banja Luka, 2024.

UNIVERZITET U BANJOJ LUCI
UNIVERSITY OF BANJA LUKA

FILOZOFSKI FAKULTET
FACULTY OF PHILOSOPHY

**REPRESENTATION OF FALSE BELIEFS ABOUT
SEXUAL VIOLENCE AMONG STUDENTS**

MASTER THESIS

Mentor:

prof. dr Sanja Radetić Lovrić

Candidate:

Danijela Popović

Banja Luka, 2024.

Mentor: prof. dr. Sanja Radetić Lovrić, redovni profesor, Univerzitet u Banjoj Luci, Filozofski fakultet

Naslov master rada: ZASTUPLJENOST LAŽNIH UVJERENJA O SEKSUALNOM NASILJU KOD STUDENATA

Sažetak

Cilj studije bio je proširiti opseg istraživanja ovog fenomena koji se uglavnom svodi na lažna uvjerenja o silovanju, iako obuhvata mnogo više. Ovim istraživanjem dolazi se do spoznaje zastupljenosti lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju među studentskom populacijom, te da li se ti studenti među sobom u prosjeku razlikuju. Uzorak je činilo 448 učesnika, od kojih ženskog pola 82,5%. Rezultati studije ukazuju na prisustvo lažnih uvjerenja kod studenata, kao i značajne razlike između muških i ženskih studenata, studenti muškog pola u prosjeku u većoj mjeri podržavaju lažna uvjerenja o seksualnom nasilju od studenata ženskog pola. Rezultati analize varijanse (ANOVA) ukazuju na postojanje razlika između studenata različitih usmjerenja, pri čemu studenti nauka na granici društvenih i humanističkih manje podržavaju lažna uvjerenja od ostalih studenata. Korišten je Upitnik lažnih uvjerenja o seksualnog nasilju, koji je kreiran za potrebe istraživanja, te je obavljena i provjera dimenzionalnosti i konstruktne valjanosti istog. Provjerom pouzdanosti, odnosno interne konzistentnosti evidentirano je da je u situaciji jednofaktorskog rješenja interna konzistentnost veoma visoka ($\omega=.95$). Rezultati ovog istraživanja potvrđuju značajne rodne i disciplinarne razlike u prihvatanju lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju, što ukazuje na potrebu za edukacijom i intervencijama.

Ključne riječi: *lažna uvjerenja, seksualno nasilje, studenti, mit o pravom silovanju*

Naučna oblast: Psihologija

Naučno polje: Društvena psihologija

Klasifikaciona oznaka za naučnu oblast (CERIF): S260 – Psihologija

Tip licence kreativne zajednice: Ova master teza je dostupna za javnu distribuciju u okvirima licence nekomercijalnog autorstva (CC BY-NC) kojom se dozvoljava svaka nekomercijalna upotreba, distribucija i reprodukcija na različitim medijima, pod uslovom da se navedu originalni autor i izvor.

Mentor: Prof. Dr. Sanja Radetić Lovrić, Full Professor, University of Banja Luka, Faculty of Philosophy

Master's Thesis Title: REPRESENTATION OF FALSE BELIEFS ABOUT SEXUAL VIOLENCE AMONG STUDENTS

Abstract

The aim of the study was to expand the scope of research on this phenomenon, which is mainly limited to false beliefs about rape, although it includes much more. Through this research, we get to know the prevalence of false beliefs about sexual violence among the student population, and whether these students differ among themselves on average. The sample consisted of 448 participants, of which 82.5% were female. The results of the study indicate the presence of false beliefs among students, as well as significant differences between male and female students, male students on average support false beliefs about sexual violence to a greater extent than female students. The results of the analysis of variance (ANOVA) indicate the existence of differences between students of different majors, whereby students of sciences on the border between social and humanities support false beliefs less than other students. The Questionnaire of false beliefs about sexual violence, which was created for research purposes, was used, and a check of its dimensionality and construct validity was performed. By checking the reliability, the internal consistency, it was recorded that in the situation of a one-factor solution, the internal consistency is very high ($\omega=.95$). The results of this research confirm significant gender and disciplinary differences in the acceptance of false beliefs about sexual violence, which indicates the need for education and interventions.

Keywords: *false beliefs, sexual violence, students, rape myths*

Scientific area: Psychology

Scientific field: Social psychology

Classification label for the scientific area: S 262

Creative commons: This master thesis is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Noncommercial Licence (CC BY-NC), which permits any noncommercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Zahvalnica i posveta

Zahvaljujem se svojoj mentorici prof. dr. Sanji Radetić Lovrić na usmjeravanju, konstruktivnim prijedlozima i velikoj pomoći tokom izrade ovog master rada, kao i na stečenom znanju koje je sa nama nesebično dijelila tokom svih godina studija.

*Ovaj rad posvećujem svojim roditeljima koji su vjerovali u mene i onda kada ja sama nisam.
Hvala vam za svu ljubav, podršku i pažnju.*

SADRŽAJ

UVOD.....	7
ODREĐENJE SEKSUALNOG NASILJA.....	7
FENOMENOLOGIJA SEKSUALNOG NASILJA I ISTRAŽIVAČKI NALAZI.....	8
LAŽNA UVJERENJA O SEKSUALNOM NASILJU.....	10
DRUŠTVENE I MEDIJSKE REAKCIJE NA SEKSUALNO NASILJE	12
PROBLEM ISTRAŽIVANJA	15
CILJEVI ISTRAŽIVANJA	15
HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA	16
METOD	17
TIP ISTRAŽIVANJA	17
POPULACIJA I UZORAK.....	18
VARIJABLE I MJERNI INSTRUMENTI	19
SPOLJNE VARIJABLE	20
POSTUPAK PRIKUPLJANJA PODATAKA I ETIČKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA	21
POSTUPAK OBRADE PODATAKA.....	22
REZULTATI.....	22
PSIHOMETRIJSKE KARAKTERISTIKE INSTRUMENTA.....	22
DESKRIPTIVNA STATISTIKA	25
PROCJENA ZASTUPLJENOSTI LAŽNIH UVJERENJA U POPULACIJI STUDENATA.....	25
RAZLIKE U ZASTUPLJENOSTI LAŽNIH UVJERENJA IZMEĐU STUDENATA I STUDENTICA	28
RAZLIKE U ZASTUPLJENOSTI LAŽNIH UVJERENJA IZMEĐU STUDENATA RAZLIČITIH STUDIJSKIH USMJERENJA.....	29
DISKUSIJA I ZAKLJUČAK	31
SPISAK LITERATURE	36
BIOGRAFIJA	46

UVOD

Iako je seksualno nasilje veoma prisutna tema kako u profesionalnim krugovima, tako i u svakodnevnom životu, nažalost, lažna uvjerenja o seksualnom nasilju nisu rijetkost. Stoga, nisu rijetkost ni osuđujući stavovi usljed iskrivljenih znanja koji dodatno potkrepljuju ova uvjerenja. U novije vrijeme, kada postoji veliki broj sredstava informisanja i edukacije, širenje činjenica o seksualnom nasilju promijenilo bi poglede na ovu temu kod studenata, a samim tim i doprinijelo prevazilaženju ovog društvenog problema. Studenti koji bi u budućnosti potencijalno trebalo da se bave ovom temom ne bi trebalo da imaju takva iskrivljena uvjerenja, naprotiv, trebalo bi da imaju uvid u stvarno činjenično stanje kako bi na adekvatan način obavljali svoj posao.

ODREĐENJE SEKSUALNOG NASILJA

Seksualno nasilje problem je cijelog društva. Pojedini autori skreću pažnju na to da ovaj vid nasilja doprinosi nejednakostima u širokom spektru slučajeva i konteksta, a njegova moć leži i u njegovoj sveprisutnosti kao oruđa dominacije i u lakoći sa kojom se čini nevidljivim problemom (Armstrong, Gleckman-Krut & Johnson, 2018). O rasprostranjenosti ovog problema govore i autori čiji nalazi sugerišu da učestalost seksualnog uznemiravanja među studentima u prosjeku prijavljuje jedna od četiri studentkinje, a kada se tome doda i izloženost drugim oblicima seksualnog nasilja ta brojka se udvostručuje (Bondestam & Lunqvist, 2020). Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) definiše seksualno nasilje kao „svaki seksualni čin ili pokušaj da se ostvari seksualni čin korišćenjem prinude, neželjeni seksualni komentari ili prijedlozi usmjereni protiv seksualnosti osobe od strane bilo koje osobe bez obzira na njihov odnos sa žrtvom u bilo kom okruženju, uključujući, ali ne ograničavajući se na kuću i posao.” (WHO, 2002, as cited in Kalra, & Bhugra, 2013). Iako je seksualno uznemiravanje na radnom mestu pridobilo najviše interesovanja od strane psihologa – istraživača, takođe se javlja i u javnom prevozu i na drugim javnim mjestima, u obrazovnim i sportskim okruženjima, u domovima, na društvenim okupljanjima i u onlajn grupama, ispoljava se na više načina uključujući interakcije licem u lice, putem mobilnog telefona, poruka, društvenih mreža ili e-pošte, kroz prikaz materijala ili predmeta,

ili zadiranjem u personalni prostor i stvari (Burn, 2019). Seksualno nasilje prema nekim autorima uključuje potpunu penetraciju ili pokušaj penetracije genitalnog otvora ili anusa penisom, rukom, prstom ili bilo kojim drugim predmetom, ili prodiranje penisa ili drugog predmeta u usta, također uključuje nepenetrativni nasilni seksualni kontakt (npr. namjerno dodirivanje prepona), kao i seksualno zlostavljanje bez kontakta (npr. voajerizam, izlaganje pornografiji), a događa se kada žrtva ne pristane na seksualnu aktivnost, ili kada žrtva nije u mogućnosti da pristane (npr. zbog godina, bolesti) ili odbije (npr. zbog fizičkog nasilja ili prijetnji) (Basile & Saltzman, 2002).

FENOMENOLOGIJA SEKSUALNOG NASILJA I ISTRAŽIVAČKI NALAZI

Kada se govori o seksualnom nasilju uglavnom je riječ o nasilju nad ženama. Rodno zasnovano nasilje uključuje niz štetnih ponašanja koja su usmjerena na žene i djevojke zbog njihovog pola, a uz to uključujući zlostavljanje supruge, seksualni napad, ubistvo zbog miraza, bračno silovanje, selektivno pothranjenje ženske djece, prisilnu prostituciju, sakaćenje ženskih genitalija i seksualno zlostavljanje ženske djece (Heise, Ellsberg & Gottmoeller, 2002). Iako je najviše riječi o seksualnom nasilju nad ženama ne bi se smjela zanemariti činjenica da i muškarci mogu biti žrtve seksualnog nasilja. Muške žrtve silovanja na rodnoj hijerarhiji su često pozicionirane na najnižem nivou pošto je pitanje silovanja muškaraca uglavnom konstruisano kao homoseksualno pitanje, no ova konstrukcija je pogrešna s obzirom na to da heteroseksualni i biseksualni muškarci također mogu biti silovani, pritom, silovanje muškaraca je konstruisano kao abnormalno, što zauzvrat stavlja muške žrtve silovanja na periferiju normalnosti kako bi se učvrstila ideja da „pravi“ heteroseksualni muškarci ne mogu biti silovani (Javaid, 2018). Kada se govori o zanemarenim grupama valja pomenuti i seksualne radnice, za koje se nerijetko smatra da ne mogu biti žrtve seksualnog nasilja zbog same prirode svog posla. Međutim, neka istraživanja pružaju značajne dokaze da korisnici ovih usluga mogu seksualno viktimizovati seksualne radnice, te da to često i čine (Raphael & Shapiro, 2004). Istraživanja pokazuju da se seksualne radnice često suočavaju sa fizičkim i seksualnim nasiljem od strane svojih klijenata i drugih pojedinaca kao što su makroi, vlasnici klubova ali i stručnjaka koji sprovode zakon (Watts, & Zimmerman, 2002). Pojedini autori smatraju da postoje implikacije za posebnu definiciju muške seksualnosti koja je motivisana željom za seksualnim oslobođanjem, a ne intimnošću, odnosno, promiskuitetom prije nego

monogamijom i osnovnom potrebom koja se mora zadovoljiti, a ne željom koja može ili ne mora biti ispunjena, a ovakva definicija muške seksualnosti može zapravo doprinijeti povoljnijim uslovima koji održavaju prostituciju, jer muškarci mogu početi da definišu prostituciju kao prirodni ishod njihovog unutrašnjeg seksualnog nagona (Monto, 2004). Ovakvo shvatanje prirode muške seksualnosti, osim što podržava prostituciju, u nekoj mjeri normalizuje seksualno nasilje nad seksualnim radnicama i daje opravdanje počiniocima da je uzrok počinjenog djela nagon kojem se nisu mogli oduprijeti. Nadalje, kada je riječ o počiniocima seksualnog nasilja, neopravdana je pretpostavka da su počinioci seksualnog nasilja uglavnom nepoznate osobe. Zapravo, jedan od najčešćih oblika nasilja nad ženama jeste nasilje koje počini muž ili drugi intimni muški partner, a seksualno nasilje od strane intimnog partnera ima oblike kao što su prisilni seks ili prisilno učešće u ponižavajućim seksualnim činovima, a koje radnje su često praćene emocionalno nasilnim ponašanjima (npr. zabrana ženi da se viđa sa porodicom i prijateljima, stalno omalovažavanje, ekonomska ograničenja i druga kontrolna ponašanja) (Watts, & Zimmerman, 2002). Višenacionalna studija SZO o zdravlju žena i nasilja u porodici nad ženama ukazuje na to da 15- 71% žena doživljava fizičko i/ili seksualno nasilje od strane intimnog partnera u nekom trenutku njihovog života, a šteta koju ovi oblici nasilja uzrokuju može trajati doživotno. Seksualno nasilje ima ozbiljne štetne posljedice po zdravlje, obrazovanje, zapošljavanje i širu ekonomiju (Mikton, 2010). Nažalost, postoji samo nekoliko strategija koje dokazano imaju najmanje jedan pozitivan učinak na počinjenje seksualnog nasilja. Jedna od tih strategija koja bi mogla biti korisna te koja je lako izvodiva je „*Safe date*“ – to je univerzalni program za prevenciju nasilja za učenike osnovnih i srednjih škola. Uključuje plan i program koji se bavi stavovima, društvenim normama i vještinama zdravih odnosa (DeGue, Valle, Holt, Massetti, Matjasko & Tharp, 2014). Posljedice ovog tipa nasilja su brojne i značajne. Posljedice seksualnog nasilja nad ženama po fizičko zdravlje često nisu očigledne, te seksualno nasilje može doprinijeti strahu od seksualne intimnosti, bolnim seksualnim odnosima, neplodnosti ili drugim reproduktivnim zdravstvenim problemima (Jina & Thomas, 2013). Nalazi sugerišu da neposredni emocionalni odgovori variraju i da ih treba posmatrati kao normalnu reakciju na nenormalan događaj, dakle žrtva može biti plačljiva, tiha, uznemirena, šokirana ili poricati događaj koji se desio, rane reakcije mogu uključivati anksioznost, plačljivost, stid, fizičku odbojnost i bespomoćnost, krivica i samookrivljavanje se takođe navode kao normalne reakcije nakon traume ovog tipa (Mason & Lodrick, 2013). Rezultati dobijeni u jednoj studiji pokazuju da je nasilje od strane intimnog partnera štetno za mentalno zdravlje žena,

te ima nezavisne efekte na simptome depresije i anksioznosti i da je jedan od faktora rizika koji doprinosi PTSP-u i PTSP- u u komorbiditetu sa depresijom (Pico-Alfonso, Garcia-Linares, Celda-Navarro, Blasco-Ros, Echeburúa & Martinez, 2006). Posljedice seksualnog nasilja međusobno su povezane, tako su samookrivljavanje, stid i negativne društvene reakcije povezane sa mnoštvom loših ishoda, uključujući PTSP, depresiju, psihički i fizički stres, utiču na disregulaciju, socijalno povlačenje, neprilagođeno suočavanje i uvjerenja, i smanjenje samopouzdanja (Kennedy, & Prock, 2018). Ono što dodatno otežava samo suočavanje sa ovim problemom jeste činjenica da se seksualno nasilje često i ne prijavljuje, pritom se čini da seksualno nasilje manje prijavljuju žrtve koje su bile pod uticajem alkohola ili droge, oni koji su napad doživjeli od strane intimnog partnera i oni koji nisu zadobili nikakve vidljive povrede, bez obzira na vrstu seksualnog nasilja (Ceelen, Dorn, van Huis & Reijnders, 2019).

LAŽNA UVJERENJA O SEKSUALNOM NASILJU

Lažna uvjerenja, tzv. „Mitovi o o silovanju“ definišu se kao predrasudna, stereotipna ili lažna uvjerenja o činu, žrtvama i počiniteljima silovanja koja sudjeluju u stvaranju neprijateljske klime prema žrtvama silovanja (Burt, 1980, prema Klasnić i Štulhofer, 2018). Ovakva uvjerenja obično služe za poricanje umanjivanje ili opravdavanje počinjenog djela (Krahé, 2016). Takođe, prema pojedinim autorima mitovi o silovanju pojačavaju krivicu žena, te daju imunitet muškarcima koji se ne smatraju odgovornim za svoje ponašanje, posebno pod uticajem alkohola, a osim toga, takva uvjerenja nameću i usku definiciju silovanja smanjivanjem opsega postupaka koji se mogu smatrati silovanjem na osnovu odnosa između žrtve i počinioca, karakteristika počinioca, fizičkog okruženja i ponašanja žrtve (Bergenfeld, Lanzas, Trang, Sales & Yount, 2022). McMahon i Farmer (2011) govore o četiri uobičajena mita o silovanju: *ona je to tražila*, *on to nije stvarno htio*, *to zapravo nije bilo silovanje i lagala je*. Mit *ona je to tražila* naglašava odgovornost žrtve za silovanje, s obzirom da je njeno ponašanje izazvalo seksualni napad, *on nije stvarno htio* odražava uverenje da počinilac zapravo nije namjeravao da siluje, treći mit, *to zapravo nije bilo silovanje*, poriče da se seksualni napad dogodio ili okrivljujući žrtvu (koja se nije fizički opirala niti se borila) ili opravdavajući počinioca i u konačnici, mit *lagala je* odražava nevjericu u tvrdnje o silovanju, pod pretpostavkom da je žrtva izmislila napad (Rollero, 2018). Pojedini autori smatraju da su ta lažna uvjerenja o silovanju najbolje konceptualizovana kao stereotipi, svaki poseban incident

seksualnog napada može ili ne mora biti u skladu sa tim uvjerenjima o silovanju; međutim, izolovani incidenti koji su u skladu sa takvim uvjerenjima imaju tendenciju da se široko objavljuju, a ogromna većina silovanja koja su u suprotnosti sa njima se zanemaruje (Lonsway & Fitzgerald, 1994). Chapleau & Oswald, (2013) navode da ova lažna uvjerenja funkcionišu kao i svi drugi stereotipi na način da ispravljaju ono što ljudi smatraju nepravdom, tako da su, na primjer, ljudi koji su se protivili jednakosti smatrali su da je obećavajuća budućnost mladića ugrožena od strane manje uspješne žene nepravda, samim tim je ta nepravda izazvala veće verovanje u stereotipe koji bi pogodno uticali na optužbe za silovanje usmjerene ka ženi. Navedeno je u skladu sa teorijom društvene dominacije koja opisuje kako procesi na različitim nivoima društvene organizacije, od kulturnih ideologija i institucionalne diskriminacije do rodni uloga i predrasuda, rade zajedno na stvaranju nejednakosti zasnovane na grupi, primjer je seksizam gdje muškarci koji imaju nesrazmjernu moć i slobodu u poređenju sa ženama i heteroseksizam koji je privilegovan u odnosu na druge vrste seksualnosti (Pratto & Stewart, 2011). Objašnjenje prihvatanja lažnih uvjerenja objašnjava i uticaj stereotipa o polnim ulogama koji su prisutni i kod muškaraca i kod žena, razvoj seksualnih skripta i slučajevi u kojima iskrivljeni skripti rezultiraju održavanjem neprilagođenih stavova i ponašanja u vezi sa seksom koji se aktiviraju pod određenim uslovima, te ne bi trebalo zanemariti i negativna iskustva iz djetinjstva, kao što je seksualno zlostavljanje (Maxwell & Scott, 2013). Nastanak predrasuda i stereotipa objašnjen je u svjetlu više teorija. Pojedini autori smatraju da se predrasude razvijaju još u djetinjstvu, a kada djeca počinju da pokazuju predrasude zavisi od bliske interakcije između njihovog moralnog razvoja, njihove sposobnosti da razumiju život u grupi i njihove motivacije da deluju u skladu sa određenim grupnim identitetom, a taj proces je izuzetno društveno-kontekstualan i socijalno-kognitivan, uključujući razvijanje socijalno-kognitivnih sposobnosti i specifične karakteristike međugrupnog konteksta (Rutland, Killen & Abrams, 2010). Prema perspektivi zagovornika socijalnog učenja, stereotipi i predrasude su ili rezultat zapažanja „stvarnih“ razlika između grupa u datom društvu, ili su zasnovani na društvenim uticajima koji potiču iz izvora kao što su masovni mediji, škole, roditelji i grupe vršnjaka (Stroebe & Insko, 1989).

DRUŠTVENE I MEDIJSKE REAKCIJE NA SEKSUALNO NASILJE

Imajući u vidu činjenicu da je seksualno nasilje, kao što je već navedeno društveni problem, smisleno je i govoriti o društvenim reakcijama na ovu pojavu. Značajno je pomenuti da reakcije društva umnogome zavise i od zastupljenosti lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju. Tako Krahé (2016) nalazi da mitovi o seksualnom nasilju sabotiraju sankcionisanje seksualnog nasilja nad ženama od pojave seksualnog napada do presude u sudskom procesu, tj. da će se žrtve čije iskustvo napada nije u skladu sa stereotipom „pravog silovanja“ manje identifikovati kao žrtve i prijaviti svoje iskustvo policiji, a osim toga pokazalo se i da na postupanje policije u slučajevima silovanja takođe utiču ovakvi stereotipni stavovi, što se ogleda u većoj verovatnoći da će oni slučajevi koji nisu okarakterisani kao „pravo silovanje“ biti odbačeni. Krahé (2016), takođe, navodi da se navedeno pokazalo kao tačno i u eksperimentalnim studijama za buduće advokate, čak i kada su se podsjetili na pravnu definiciju silovanja neposredno prije procjene materijala predmeta, a ovakvo oslanjanje na vanpravne informacije koje rezultira prebacivanjem krivice sa počinioca na žrtvu specifično je za seksualni napad i ne pojavljuje se u presudama o drugim nasilnim zločinima. Negativne reakcije mogu dovesti i do negativnih posljedica za mentalno zdravlje žrtava seksualnog nasilja kakva je razvoj psiholoških poremećaja. U jednoj studiji pokazalo se da da je niz negativnih društvenih reakcija, uključujući okrivljavanje žrtve, drugačiji tretman žrtve, ometanje, egocentrične reakcije i kontrolišuće reakcije povezane sa više simptoma post-traumatskog stresnog poremećaja (PTSP) najviše predviđao simptome PTSP-a u multivarijantnoj analizi. Drugačiji tretman ili stigmatizacija od strane drugih nakon silovanja može izazvati da se žrtve osjećaju kao da ih je incident na neki način trajno promijenio, pa shodno tome, ako žrtve silovanja internalizuju ideju da su različite ili manje vrijedne osobe zbog onoga što su doživjele, mogu razviti simptome PTSP-a (Ullman & Filipas, 2001). Neki autori ukazuju na to da okrivljavanje žrtava, ukorjenjeno u mitovima o silovanju, zadržava snažno prisustvo u društvu i negativno utiče na dobrobit i sposobnost žrtava da istupe da zatraže podršku i pravdu, pa bi, stoga, davanje prioriteta prevenciji kroz programe obuke u zajednici za djecu, članove zajednice i profesionalce bilo ključna strategija za rješavanje društvenih normi u vezi sa mitovima o seksualnom nasilju i silovanju (Anderson & Overby, 2020).

U današnje vrijeme, kada su medijski sadržaji dio svakodnevnog života, značajno je i na koji način oni izvještavaju o ovakvim događajima. Istraživanje tog tipa u kojem su Hollander i Rodgers

(2014) istraživali na koji način mediji prenose informacije o ponašanju i reakcijama žena seksualnom napadu pokazalo je da se žene u većini novinskih članaka o seksualnom nasilju opisuju kao slabe i nesposobne da na adekvatan način odreaguju na napad, odnosno, da se odbrane, te, autori tvrde da takav način predstavljanja žena kao ranjivih žrtava jača stereotipna rodna uverenja. Isto tako, gledanje seksualno nasilnih medija i seksualno eksplicitnih medija, kakvi su sveprisutni u modernim medijskim sadržajima poput filmova, serija i pjesama, prema nekim autorima pozitivno je povezano sa lažnim uvjerenjima o seksualnom nasilju kao i opravdavajućim stavovima o seksualnom nasilju (Rodenhizer & Edwards, 2017). Pojedini autori navode da su muškarci koji su češće bili izloženi pornografiji, muškim časopisima i rijaliti TV-u češće doživljavali žene kao seksualne objekte nego muškarci koji su rjeđe bili izloženi ovim sadržajima (Wright & Tokunaga, 2015). Koliko medijska ekspanzija djeluje na seksualno nasilje govori i to da su stručnjaci usmjerili pažnju na fenomen koji je nazvan seksualno nasilje posredovano tehnologijom, gdje se mobilne i onlajn tehnologije koriste kao alati za ucjenu, kontrolu, prinudu, uznemiravanje, ponižavanje, objektivizaciju i druge oblike ugrožavanja druge osobe (Henry, & Powell, 2016).

Mitovi o silovanju muškaraca djelimično su zanemareni i manje istraživani, postoje nalazi koji sugerišu da su muškarci češće doživjeli silovanje, dok su žene češće doživljavale druge oblike seksualnog nasilja, pritom su i muškarci i žene više podržavali mitove o silovanju žena (Reitz-Krueger, Mummert & Troupe, 2017). Očekivano, pojedini nalazi pokazuju da većina pojedinaca u određenoj mjeri podržava lažna uvjerenja o silovanju muškaraca – u prosjeku jedan od pet ispitanika odgovara negativno na svaku od stavki, pri čemu se izdvaja nekoliko uvjerenja koja su često bila prihvaćena, tako da se gotovo polovina ispitanika složila da kada žene siluju, to je zbog činjenice da su seksualno frustrirane (Walfield, 2018). Štaviše, pojedini autori još više proširuju ovaj opseg, te se bave lažnim uvjerenjima o seksualnom nasilju u okviru LGBTQ populacije (Mortimer, Powell & Sandy, 2019). Imajući u vidu da seksualno nasilje obuhvata mnogo više nego samo silovanje žena od strane muškaraca, u ovom radu fokus neće biti samo na silovanju nego seksualnom nasilju uopšteno. Značaj širine fokusa koji treba proučavati, odnosno činjenicu da se ne bi trebalo fokusirati samo na lažna uvjerenja o silovanju, već ih takođe razmatrati u opštijem kontekstu, prepoznali su još neki autori koji su ispitivali lažna uvjerenja povezana sa seksualnim nasiljem (Recalde-Esnoz et al., 2021). Navedeni autori takođe su primjetili značaj ispitivanja studentske populacije, budući da je to period kada su noćni izlasci i rizična ponašanja češća, stoga

tu populaciju smatraju značajnom za ispitivanje ovakvog tipa nasilja (Recalde-Esnoz et al., 2021). Takođe, pokušavajući da prevaziđu nedostatke tradicionalnih skala o silovanju i obuhvate i druge oblike seksualnog nasilja i seksizma Gerger i saradnici (2007) su razvili skalu prihvatanja modernih mitova o seksualnoj agresiji (AMMSA). Navedena skala sastoji se od trideset stavki koje uključuju mitove o silovanju i drugim, manje teškim, oblicima seksualnog nasilja na suptilniji, manje otvoren način. Stavke navedene skale su formirane na način da odražavaju pet kategorija i to: (1) poricanje obima problema; (2) antagonizam prema zahtjevima žrtava; (3) nedostatak podrške politikama koje su osmišljene da pomognu u ublažavanju efekata seksualnog nasilja; (4) vjerovanja da muška prinuda čini prirodan dio seksualnih odnosa; i (5) uvjerenja koja oslobađaju muške počinioce okrivljavanjem žrtve ili okolnosti (Hantzi, Efthymios, Katerina, & Bohner, 2015). Značajno je primjetiti da su muški ispitanici u velikoj mjeri skloniji podržavanju lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju (Kraljević, 2013; Slavikovski, 2018; Aronowitz et al., 2012; Reitz-Krueger et al., 2017; King & Roberts, 2011; Emmers-Sommer, Pauley, Hanzal, & Triplett, 2006).

PROBLEM ISTRAŽIVANJA

Tema kakva je seksualno nasilje neiscrpna je i svakako vrijedna istraživanja, s obzirom na rasprostranjenost kao i posljedice koje sa sobom nosi. Iako čest problem istovremeno je i onaj o kojem se malo priča i malo zna. Nepoznavanje samih činjenica i uz to usvajanje lažnih uvjerenja kakva su ovi mitovi vode umanjivanju krivice počinioca nasilja, a nasuprot tome krivica se prebacuje na žrtvu, što može otežati izlaženje na kraj sa tim problemom samoj žrtvi, a povrh svega i rješavanje datog problema u društvu.

Iako seksualno nasilje obuhvata niz različitih postupaka i ponašanja većina dosadašnjih radova fokusira se samo na silovanje. Samim tim, i istraživanje lažnih uvjerenja se češće odnosi na silovanje iako postoje radovi koji uzimaju u obzir i širi kontekst i druge vidove seksualnog nasilja. S obzirom na širinu ove teme postoji mogućnost da pojedinci nisu ni upoznati sa svim vidovima seksualnog nasilja, te zaista vjeruju u pojedina lažna uvjerenja i podržavaju ih. Dosadašnja istraživanja uglavnom su vezana za mitove o silovanju, dok se zapostavljaju ostali vidovi seksualnog nasilja, takođe, u dosadašnjim istraživanjima uglavnom su se žene uzimale za žrtve, iako u realnosti to nije uvijek slučaj.

Dakle, osnovni problem ovog istraživanja jeste ispitati zastupljenost lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju u populaciji studenata, pri čemu će biti utvrđene razlike s obzirom na pol i studijsko usmjerenje, te izvršiti psihometrijsku validaciju konstruisanog upitnika lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju.

CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Ovo istraživanje na neki način proširuje opseg istraživanja ovog fenomena koji se uglavnom svodi na mitove o silovanju, iako obuhvata mnogo više. Ovim istraživanjem dolazi se do spoznaje zastupljenosti lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju među studentskom populacijom, te da li se ti studenti među sobom u prosjeku razlikuju i na kom nivou.

Ukoliko se hipoteze potvrde trebalo bi da se preduzmu neke konkretne mjere u cilju prevazilaženja ovog problema. S obzirom na to da su studenti populacija podložna edukaciji, predavanja, odnosno suočavanje sa činjenicama koje opovrgavaju ova lažna uvjerenja, bila bi veoma korisna. To je naročito bitno za studente pomagačkih, humanističkih i društvenih nauka za koje postoji šansa da će u budućnosti imati kontakt i raditi, kako sa počiniocima, tako i sa žrtvama seksualnog nasilja, stoga je bitno da budu svjesni činjeničnog stanja, empirijski i naučno potvrđenih saznanja nasuprot ovim iskrivljenim uvjerenjima. Smanjenje zastupljenosti ove pojave pomoglo bi u velikoj mjeri i samim žrtvama seksualnog nasilja, koje bi potom osjećale manju krivicu za to što im se dogodilo, krivicu ne bi pripisivali sebi i povrh svega, češće bi prijavljivali samo nasilje. Ovo istraživanje pruža informacije koje na empirijski argumentovan način mogu biti od pomoći prilikom kreiranja različitih programa prevencije seksualnog nasilja među studentskom populacijom na univerzitetima.

HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

Lažna uvjerenja o seksualnom nasilju su prisutna u populaciji studenata.

Prvom hipotezom ispituje se da li su lažna uvjerenja o seksualnom nasilju uopšte prisutna u populaciji studenata. S jedne strane, kao što je već u uvodu navedeno studenti su populacija koja je sklona rizičnim ponašanjima (Recalde-Esnoz et al., 2021), dok s druge strane, pored brojnih sredstava informisanja, društvenih grupa koje šire svijest o seksualnom nasilju, pa i znanja stečenih na fakultetu moglo bi se pretpostaviti da su studenti osviješćena populacija u tom smislu.

Studenti muškog pola u prosjeku više podržavaju lažna uvjerenja o seksualnom nasilju od studenata ženskog pola.

Kao što je već bilo riječi, u gotovo svim istraživanjima pokazalo se da su muški ispitanici u velikoj mjeri skloniji podržavanju lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju u odnosu na žene (Kraljević, 2013; Slavikovski, 2018; Aronowitz et al., 2012; Reitz-Krueger et al., 2017; King & Roberts, 2011; Emmers-Sommer, Pauley, Hanzal, & Triplett, 2006). Osim što su u većoj mjeri podržavali mitove o silovanju, u jednoj studiji muškarci su u i u većoj mjeri umanjivali ozbiljnost seksualnog nasilja kako se nivo intimnosti između žrtve i počinioca povećavao (tj. od potpunog stranca, preko

poznanika, romantičnog partnera pa do supružnika) (Newcombe, van den Eynde, Hafner, & Jolly, 2008). U skladu sa navedenim, Chapleau & Russell (2008) potvrdili su prethodne rezultate u svjetlu višeg podržavanja lažnih uvjerenja o silovanju od strane muškaraca u odnosu na žene, međutim, ispitivali su i razliku između prihvatanja lažnih uvjerenja o silovanju žena naspram onih o silovanju muškaraca, te su pronašli da su muškarci najviše podržavali uvjerenje da su muške žrtve silovanja odgovorne za silovanje, a najmanje su podržavali uvjerenje da muškarci jednostavno ne mogu biti silovani, uz to muškarci su više prihvatili lažna uvjerenja o silovanju i muških i ženskih žrtava.

Studenti društvenih/humanističkih nauka u prosjeku podržavaju lažna uvjerenja o seksualnom nasilju manje od drugih studenata.

Kroz pomagačka zanimanja razvijaju se tolerancija i empatija, uz to, ti studenti već imaju određeni sistem vrijednosti zbog kojeg su odabrali te profesije, stoga je opravdano smatrati da će studenti tih fakulteta u manjoj mjeri podržavati lažna uvjerenja o seksualnom nasilju (Slavikovski, 2018). Takođe, pretpostavlja se da studenti društvenih/humanističkih nauka imaju više znanja iz ove oblasti, te bi samim tim trebalo da se drže činjenica nasuprot iskrivljenih uvjerenja.

METOD

TIP ISTRAŽIVANJA

Ovo je kvantitativno istraživanje, anketnog tipa. Kvantitativnim načinom prikupljanja podataka obuhvata se veći broj ispitanika, te dobija veliki broj raznolikih podataka. Podaci su prikupljeni pomoću anonimnog online upitnika kreiranog za potrebe ovog istraživanja. Online upitnikom prilično lako se može doprijeti do studenata, takođe su uglavnom praktični i brzi za ispunjavanje, stoga je to bio najefikasniji izbor.

Kvalitativni pristup vjerovatno bi pružio i neke manje poznate i zanimljive informacije koje nije moguće dobiti kvantitativnim pristupom koje bi svakako bile korisne, međutim, obrada podataka bila bi znatno komplikovaniji i povrh svega subjektivniji proces, stoga se kvantitativna analiza čini boljim izborom. Imajući u vidu da je ovo osjetljiva tema, najbolja opcija bila je anonimni upitnik,

pod pretpostavkom da će u tom slučaju ispitanici davati iskrenije odgovore. Naravno, svakako postoji opasnost od davanja socijalno poželjnih odgovora, što je jedno od ograničenja ovog pristupa.

POPULACIJA I UZORAK

Ciljnu populaciju istraživanja predstavljaju studenti koji studiraju na Univerzitetima na teritoriji Bosne i Hercegovine. Uzorak su, dakle, sačinjavali studenti, koji su potom podijeljeni u zavisnosti od studijskog usmjerenja (društvene, humanističke, društveno/humanističke i prirodne i informaciono-tehničke nauke). Uzorak se može okarakterisati kao prigodan, dobijen je tehnikom *snježne grudve* širenjem upitnika različitim studijskim grupama, internet grupama i prosljeđivanjem prijateljima i poznanicima. Istraživanje je usmjereno na studente budući da su, kao što je već bilo riječi, u periodu kada su češća rizična ponašanja, mladi ljudi koji bi trebalo da budu informisani o datoj temi, ali i podložni edukaciji o datoj temi koja bi potencijalno uticala na promjenu ovako iskrivljenih uvjerenja. Takođe, veća korist od datih edukacija bila bi za studente pomagačkih struka (prvenstveno socijalnog rada, sociologije, psihologije, pedagogije) koji će u budućnosti raditi sa žrtvama i počiniocima ovog vida nasilja.

U istraživanju je učestvovalo 448 ispitanika. Ispitanici nisu ujednačeni prema polu, te je 82,5% ispitanika ženskog pola. Uzrast ispitanika se kreće u rasponu od 18 do 50 godina, pri čemu prosječna starost ispitanika oko 23 godine ($M=22.89$, $SD=3.39$). S obzirom da se ovaj rad odnosi na populaciju studenata u pogledu fakulteta kojeg ispitanici trenutno pohađaju, formirana je varijabla o usmjerenju studenata. Ispitanici su podijeljeni u 4 grupe: *nauke na granici društvenih i humanističkih, društvene nauke, medicinske i zdravstvene nauke i prirodne nauke, inženjerstvo i tehnologija*. Podjela u navedene grupe je odrađena uz pomoć Pravilnika o podjeli naučnih oblasti i studijskim usmjerenjima. Ulogu u formiranju grupe nauka na granici društvenih i humanističkih igrala je i činjenica da navedenu grupu čine uglavnom studenti psihologije, koja iako spada u društvene nauke, zbog prirode njenog predmeta izučavanja može dijelom da se smatra i humanističkom. Takođe, studenti psihologije pripadaju pomagačkoj struci, koja je jedna od primarnih profesija u tretmanu seksualnog nasilja, što je još jedan od razloga za izdvajanje ove

drupe studenata. Rezultati frekvencione analize ove kategoričke varijable su predstavljeni u Tabeli 1. Primjetno je da najveći broj ispitanika pripada društveno/humanističkom usmjerenju.

Tabela 1. *Studijsko usmjerenje*

<i>Usmjerenje</i>	<i>Broj ispitanika</i>
Nauke na granici društvenih i humanističkih	136
Društvene nauke	60
Medicinske i zdravstvene nauke	66
Prirodne nauke, inženjerstvo i tehnologija	186

VARIJABLE I MJERNI INSTRUMENTI

Pri istraživanju seksualnog nasilja autori se uglavnom fokusiraju na silovanje ili seksualni napad (kao njegovu pravnu redefiniciju) (Baxi, 2014). Dok neki autori (Tharp et al., 2012) koriste termin seksualno nasilje kao široku, sveobuhvatnu kategoriju koja se proteže duž kontinuuma od manjih radnji, kao što je uznemiravanje na ulici, do teških dijela, kao što je fizički prisilni seks, pritom većina seksualno nasilnih radnji uključuje neku vrstu prinude i agresije, ali s obzirom na varijacije u literaturi u upotrebi termina prinuda i agresija, koristi se opštiji termin seksualno nasilje. U ovom istraživanju takođe će se fokus proširiti i na druge aspekte seksualnog nasilja, umjesto samo na silovanje kao jedan od najpoznatijih i najtežih vidova.

S obzirom na to da instrumenti koji se koriste u ovakvim istraživanjima ispituju uglavnom lažna uvjerenja o silovanju (mitove o „pravom silovanju“) za potrebe ovog istraživanja formiran je instrument koji obuhvata i druge vidove seksualnog nasilja. Instrument je konstruisan za potrebe ovog istraživanja, a kao baza novog instrumenta korišten je postojeći *Upitnik za ispitivanje mitova o silovanju - UMS (Genc i sar., 2018)*, što je prvi instrument takvog tipa konstruisan na našem govornom području. Kada je riječ o psihometrijskim karakteristikama ovog instrumenta autori izvještavaju da mjera Cronbachove α ovog mjernog instrumenta iznosi .96, a RHO koeficijent po Gutmanovom modelu merenja .98, što takođe svjedoči o izrazito visokoj pouzdanosti dok je validnost pojedinačnih tvrdnji definisana u Bertovom prostoru, a vrijednosti variraju od .31 do .68

što ide u prilog validnosti ovog instrumenta. Instrument sačinjava 60 stavki. Primjeri nekih od stavki su: *Kada žena optuži nekog muškarca za silovanje, nerijetko je to njen način da mu se osveti zbog neke sitnice; Većina silovanja događa se noću u mračnim uličicama; Ako su momak i djevojka u partnerskom odnosu, u tom slučaju ne može biti riječi o silovanju.* Odgovori se bilježe na skali Likertovog tipa od 1 (uopšte se ne slažem) do 4 (u potpunosti se slažem).

S obzirom na to da je silovanje jedan od vidova seksualnog nasilja, te da je seksualno nasilje itekako širi pojam od pojma silovanja zanimljivo je bilo ispitati lažna uvjerenja o širem pojmu tj. seksualnom nasilju. S druge strane, korištenje pojma silovanje često maskira druge oblike seksualnog nasilja, a lažna uvjerenja koja se odnose na silovanje u skladu su i sa lažnim uvjerenjima za bilo koji vid seksualnog nasilja. Dakle, kako bi se konstruisao instrument za ovo istraživanje termin silovanje zamijenjen širim terminom seksualno nasilje (npr. *Kada žena optuži nekog muškarca za seksualno nasilje nerijetko je to način da mu se osveti zbog nečega*), pri čemu su pojedini ajtemi koji su specifično vezani samo za silovanje kao vid seksualnog nasilja ostali u izvornom obliku (npr. *Silovanje je samo seks*). Na taj način proširen je fokus sa silovanja i na druge vidove seksualnog nasilja na koje se sama tvrdnja može odnositi. Instrument se sastoji od 60 stavki, budući da nijedna stavka nije obrisana, te su se odgovori takođe bilježili na skali Likertovog tipa od 1 (uopšte se ne slažem) do 4 (u potpunosti se slažem). Kasnijom provjerom valjanosti pokazalo se da je unutrašnja konzistentnost instrumenta visoka, o čemu će više riječi biti u predstavljanju dobijenih rezultata.

Osim ovog instrumenta ispitanici su davali i sociodemografske podatke, kao i opciju odabira studijskog usmjerenja, pritom su ispitanici mogli da odaberu da li studiraju društvene i humanističke nauke, medicinsko-zdravstvene nauke, prirodne nauke, informaciono-tehnološke nauke ili druge sa opcijom odgovora.

SPOLJNE VARIJABLE

Jedna od varijabli koja je mogla uticati na zavisnu varijablu (lažna uvjerenja o seksualnom nasilju) je lično iskustvo seksualnog nasilja. Osobe koje su doživjele neka iskustva seksualnog nasilja mogu porediti lična iskustva sa stavkama u upitniku i prema svom iskustvu davati odgovore (tako

npr. na stavku *Malo je vjerovatno da neko doživi seksualno nasilje u svom domu*, osoba je mogla odgovarati u zavisnosti od toga da li je ona doživjela neki vid seksualnog nasilja u svom domu).

Još jedna od varijabli koja može uticati na rezultate jesu stečena znanja na fakultetu. Pretpostavka je da su neki od studenata više upoznati sa ovom temom, imali više predavanja i stekli više teorijskih znanja o ovom konstrukt. Variranje u stečenim znanjima uglavnom se odnosi na studente u okviru grupe pomagačkih struka, međutim pretpostavka je da su svakako više upoznati sa datom temom od grupe nepomagačkih struka. S obzirom na to da je to varijabla koju je nešto teže kontrolisati, koja pritom ne predstavlja prijetnju istraživačkim hipotezama trebalo bi je samo imati u vidu prilikom donošenja zaključka, ali i kao potencijalni prijedlog za buduća istraživanja.

POSTUPAK PRIKUPLJANJA PODATAKA I ETIČKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA

Podaci su prikupljeni individualno, online upitnikom. Vrijeme potrebno za ispunjavanje upitnika je maksimalno 20 minuta. Kraće vrijeme potrebno za ispunjavanje ankete djeluje motivišuće na ispitanike. Ispitanici su ukratko informisani o samom istraživanju, njegovoj svrsi i ciljevima, a zatim i im je data kratka instrukcija za popunjavanje same ankete, posebno je naznačeno da je bitno da odgovore na svako pitanje. Takođe, ispitanicima je skrenuta pažnja na to da je istraživanje potpuno anonimno kao i da se od njih traže iskreni odgovori. Predočeno je da se istraživanje vrši isključivo u naučne svrhe, kao i da njihovi odgovori ni na koji način neće biti zloupotrebjeni. Ispitanici su mogli odustati od učešća u istraživanju u bilo kojem trenutku. Nakon informisanja ispitanika o svemu navedenom i sa razumijevanjem pročitano uputstva ispitanici su popuniti online upitnik birajući odgovore koji se na njih odnose. Kako bi imali eventualnu korist od ispitivanja ispitanici su imali mogućnost dobijanja povratnih informacija o rezultatima istraživanja, kao i otvorenost za dobijanje odgovora na pojedine aspekte koji su ih posebno zainteresovali. Ostavljanje privatne mejl adrese kako bi dobili informacije o rezultatima na kraju upitnika potencijalno je moglo narušiti utisak anonimnosti ankete, stoga je zainteresovanim ostavljena mejl adresa istraživača na koju se zainteresovani mogu javiti kako bi dobili tražene informacije.

POSTUPAK OBRADE PODATAKA

Za potrebe statističke obrade podataka korišten je statistički program JASP. Podaci prikupljeni putem online upitnika prebačeni su u bazu koja je dalje „uređivana“ i pripremana za adekvatnu statističku obradu. Prije same primjene statističkih tehnika izbrisani su nepotpuni i nevalidni odgovori. Procjena da li je ispunjen preduslov približne normalne raspodjele zavisne varijable odrađena je uz pomoć Shapiro-Wilk testa. Nadalje, metodama deskriptivne statistike opisane su pojave koje se istražuju. S ciljem provjere istraživačkih hipoteza primjenjen je parametrijski t-test za nezavisne uzorke kako bi se utvrdilo da li između ovih studijskih grupa, kao i između polova, postoji statistički značajna razlika u njihovim prosjecima.

Osim navedenog, bilo je potrebno ispitati i psihometrijske karakteristike samog instrumenta budući da to nije postojeći instrument nego kreiran za potrebe ovog istraživanja po uzoru na već postojeći upitnik Genc i sar. Pouzdanost instrumenta ispitana je pomoću McDonald's Ω .

REZULTATI

PSIHOMETRIJSKE KARAKTERISTIKE INSTRUMENTA

S ciljem provjere dimenzionalnosti i konstruktne valjanosti korištenog instrumenta sprovedena je eksplorativna faktorska analiza (EFA). Ova analiza je sprovedena na Upitniku lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju. Korištena je korelaciona matrica, a kao metod ekstrakcije princip glavnih osa (principal axis factoring). Pretpostavka je da će u slučaju pronalaska većeg broja faktora postojati korelacija među faktorima (pretpostavka na osnovu sadržaja ajtema), korištena je kosa (promax) rotacija. Primjenjen je interativni pristup, odnosno sproveden je veći broj faktorskih analiza sve dok se nije došlo do „čistog“ faktorskog rješenja, odnosno, onog rješenja u kojem svaki ajtem ima statistički značajno zasićenje samo na jednom faktoru, a isto tako isključeni su svi oni ajtemi koji su imali faktorsko zasićenje manje od $\lambda = .32$. Identifikovano je trofaktorsko rješenje. Broj faktora određen je na osnovu rezultata paralelne analize. S obzirom da su pronađene relativno visoke korelacije između faktora što ukazuje na potencijalno jednofaktorsko rješenje, provjerena je i ova mogućnost, te rezultati ukazuju da je i jednofaktorsko rješenje adekvatno.

Prije sprovođenja EFA, provjerena je adekvatnost za sprovođenje ove analize putem KMO koeficijenta i Bartletovog testa. Rezultati su pokazali da je adekvatno sprovesti EFA ($KMO=.952$, $\chi^2(820)=9235.77$, $p<.001$).

Tabela 2. Rezultati faktorske analize (faktorska zasićenja) za skalu lažna uvjerenja o seksualnom nasilju

Ajtem	LU 1 (negiranje postojanja seksualnog nasilja)	LU 2 (predrasude prema faktorima seksualnog nasilja)	LU 3 (odgovornost žrtve za seksualno nasilje)
56	.97		.70
8	.73		.62
43	.73		.65
50	.69		.63
15	.68		.65
35	.65		.68
5	.62		.44
4	.55		.61
10	.55		.58
47	.53		.74
22	.52		.65
60	.52		.60
31	.49		.63
58	.45		.56
21	.45		.67
55	.43		.54
37	.37		.55
48		.77	.54
45		.64	.57
44		.62	.58
36		.61	.57
25		.59	.50
33		.57	.53
14		.56	.32
16		.54	.42
13		.49	.50
54		.49	.68
57		.46	.52
30		.45	.57
24		.44	.46
3		.43	.40
29		.42	.63
9		.40	.51

19			.74	.67
51			.66	.73
12			.66	.68
39			.66	.65
17			.64	.46
2			.61	.44
27			.45	.68
%	34,9%	4,6%	3,5%	34,7%
varijanse				
M_λ	.60	.53	.63	.58
Ω	.93	.89	.88	.95

*Napomena: LU 1, LU 2, LU 3 – Faktori 1, 2 i 3; LU-G – Generalni faktor.

U gore predstavljenoj tabeli, navedeni su rezultati faktorske analize za trofaktorsko i jednofaktorsko rješenje. Kao što je već navedeno, trofaktorsko rješenje je predloženo na osnovu paralelne analize, a jednofaktorsko rješenje na osnovu relativno visoke korelacije između faktora (Tabela br.2), a i rezultati scree testa ukazuju na to (Prilog 1). U slučaju trofaktorskog rješenja, prosječna faktorska zasićenja se kreću od $\lambda=.53$ (Faktor 2) do $\lambda=.63$ (Faktor 3). Pojedini autori navode kako je poželjno postići prosječno faktorsko rješenje iznad $\lambda=.50$ (Field, 2005). U pogledu procenta objašnjene varijanse, primjetno je da prvi faktor objašnjava najveći procenat varijanse, a treći faktor najmanje, dok ukupan procenat objašnjene varijanse trofaktorskog rješenja je 43%. Dio procesa provjere psihometrijskih karakteristika se odnosi i na provjeru pouzdanosti (u ovom slučaju interne konzistentnosti), te na osnovu rezultata ove analize evidentno je da interna konzistentnost je veoma visoka (kreće se od $\omega=.88$ do $\omega=.93$). U situaciji jednofaktorskog rješenja može se konstatovati da ovo rješenje objašnjava 34,7% varijanse, pri čemu je prosječno faktorsko zasićenje iznad preporučene granice ($\lambda=.58$). Takođe, interna konzistentnost ovog faktora je veoma visoka ($\omega=.95$).

Tabela 3. *Korelacije faktora (trofaktorsko rješenje)*

	LU 2	LU 3
LU 1	.66	.62
LU 2		.60

U pogledu korelacija faktora, može se reći da je korelacija relativno visoka (Cohen 1988, prema Cumming, 2012), pri čemu je najviša korelacija identifikovana između Faktora 1 i Faktora 2, a najniža između Faktora 2 i Faktora 3.

DESKRIPTIVNA STATISTIKA

Tabela 4. Rezultati deskriptivne statistike

<i>Sub(skala)</i>	<i>N</i>	<i>Nedostajući</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Sk</i>	<i>Ku</i>	<i>Shapiro-Wilk p</i>
LU 1	18	13	1.00	3.89	1.24	0.40	3.38	15.01	<.001
LU 2	16	7	1.00	3.63	1.64	0.51	0.97	0.84	<.001
LU 3	7	12	1.00	3.71	1.63	0.58	1.16	1.15	<.001
LU-G	41	31	1.00	3.60	1.51	0.44	1.46	2.87	<.001

Napomena: *N* - broj ajtema; *Missing* – broj nedostajućih podataka po (sub)skali; *Min* – najniža empirijska vrijednost; *Max* – najviša empirijska vrijednost; *M* – aritmetička sredina; *SD* – standardna devijacija; *Sk* – skjunis; *Ku* – Kurtosis; *Shapiro-Wilk p* – statistička značajnost Shapiro-Wilk testa normalnosti distribucije.

U pogledu poređenja najniže i najviše empirijske vrijednosti u odnosu na najniži i najvišu teorijsku vrijednost, najniže vrijednosti su identifikovane na svim (sub)skalama, dok maksimalne vrijednosti nisu postignute. U pogledu distribucije podataka, ispitanici su pokazali tendenciju ka nižim skorovima, što se može vidjeti i na osnovu aritmetičke sredine (teorijska aritmetička sredina je 2). Važno je napomenuti da na se osnovu Shapiro-Wilk testa normalnosti distribucije može primjetiti da je pretpostavka o normalnosti distribucije narušena. Navedeno je vidljivo i na osnovu parametara skjunisa i kurtosisa.

PROCJENA ZASTUPLJENOSTI LAŽNIH UVJERENJA U POPULACIJI STUDENATA

Nadalje, ispitane su postavljene hipoteze, prvenstveno, da li su lažna uvjerenja uopšte zastupljena u populaciji studenata. S tim ciljem, kako bi se utvrdilo da li su lažna uvjerenja prisutna u studentskoj populaciji, sproveden je t-test za jedan uzorak. Izabrana referentna vrijednost je 1, tj.

minimalna teorijska vrijednost koja bi sugerisala da ova uvjerenja nisu prisutna uopšte u studentskoj populaciji. Rezultati ove analize su prikazane u Tabeli br. 5.

Tabela 5. Rezultati t-testa za jedan uzorak

<i>(Sub)skala</i>	<i>T</i>	<i>Df</i>	<i>p</i>
LU 1	12.45	426	<.001
LU 2	26.27	432	<.001
LU 3	22.31	427	<.001
LU-G	23.28	408	<.001

Napomena: t-vrijednost t statistika; df - stepeni slobode; p - p vrijednost/nivo stat. značajnosti

Na osnovu rezultata iz Tabele broj 5 može se zaključiti da su lažna uvjerenja zastupljena u studentskoj populaciji. Kao dodatak prethodnoj analizi, odlučeno je da se predstave rezultati deskriptivne statistike i frekvencione analize za po tri ajtema na kojima su postignute najviše vrijednosti, odnosno najniže. Rezultati su predstavljeni u naredne dvije tabele.

Tabela 6. Deskriptivna statistika za najviše/najniže skorove

<i>Faktor</i>	<i>Ajtem</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
LU 1	37	1.46	0.83
LU 1	47	1.38	0.74
LU 1	31	1.37	0.70
LU 1	5	1.08	0.42
LU 1	56	1.14	0.47
LU 1	8	1.12	0.48
LU 2	3	2.16	1.00
LU 2	25	2.06	0.94
LU 2	16	1.93	1.01
LU 2	29	1.34	0.72
LU 2	13	1.39	0.75
LU 2	9	1.32	0.61
LU 3	17	1.88	0.88
LU 3	2	1.75	0.74
LU 3	39	1.69	0.76
LU 3	19	1.63	0.76
LU 3	51	1.46	0.74
LU 3	12	1.52	0.76

Napomena: Prva tri ajtema u okviru svakog faktora predstavljaju one sa najvišim skorovima; M - aritmetička sredina; SD- standardna devijacija.

Tabela 7. Rezultati frekvencione analize

Faktor	Ajtem	1	2	3	4	Nedostajući
LU 1	37	68,97	16,74	7,36	4,68	2,32
LU 1	47	72,32	17,18	5,58	3,15	1,78
LU 1	31	71,65	18,30	6,25	2,01	1,78
LU 1	5	92,85	3,13	1,12	1,12	1,78
LU 1	56	91,07	4,24	1,12	1,56	2,01
LU 1	8	90,17	5,13	1,12	1,56	2,01
LU 2	3	31,03	31,70	24,11	11,38	1,79
LU 2	25	34,15	30,58	26,78	6,47	2,01
LU 2	16	43,97	26,12	18,53	9,38	2,01
LU 2	29	76,56	12,05	7,14	2,45	1,79
LU 2	13	73,88	12,50	9,82	2,01	1,79
LU 2	9	73,44	18,97	4,91	0,89	1,79
LU 3	17	40,40	34,15	18,75	4,69	2,01
LU 3	2	38,84	47,09	8,93	2,90	2,23
LU 3	39	45,54	38,62	11,68	2,01	2,46
LU 3	19	50,00	35,49	10,49	2,01	2,01
LU 3	51	64,96	23,44	7,59	2,23	1,79
LU 3	12	60,94	25,89	8,71	2,46	2,01

Napomena: vrijednosti su izražene u procentima.

Dobijeni rezultati ukazuju na to da su najviše vrijednosti postignute na drugom faktoru i to na ajtemima: *Po ženi koja je stvarno doživjela seksualno nasilje to se odmah može primjetiti, jer je potpuno rastrojena, Žrtve seksualnog nasilja su mahom mlade i atraktivne djevojke i Muškarci koji počinu seksualno nasilje su psihijatrijski bolnici, pa zato ne mogu da se kontrolišu.* Na trećem faktoru postignute su nešto manje vrijednosti pri čemu su najviše na ajtemima: *U današnjoj borbi za ravnopravnost polova veoma je popularno da se i bezazlena ponašanja tumače kao „seksualni napad“, Žene često podnose lažne prijave o seksualnom nasilju i Žene koje prijavljuju poznate ličnosti za seksualno nasilje čine to da bi privukle medijsku pažnju na sebe.* Kada je riječ o prvom faktoru postignute su najmanje vrijednosti, te su ajtemi sa najvišim vrijednostima: *Neko poput mene ne može da bude žrtva seksualnog nasilja, Žena u alkoholisanom stanju barem je djelimično odgovorna za to što je doživjela seksualno nasilje i Većina djevojaka koja tvrdi da je doživjela seksualno nasilje još od ranije ima neke psihičke probleme.*

Procentualno gledano, studenti su najviše podržali lažno uvjerenje koje je obuhvaćeno ajtemom br. 3 (*Po ženi koja je stvarno doživjela seksualno nasilje to se odmah može primjetiti, jer je potpuno rastrojena*) gdje je 11,38% studenata odabralo maksimalnu vrijednost, dok je najmanju vrijednost na skali najveći broj studenata, tačnije 92,85% njih, dalo na ajtemu br. 5 (*Silovanje je samo seks*).

RAZLIKE U ZASTUPLJENOSTI LAŽNIH UVJERENJA IZMEĐU STUDENATA I STUDENTICA

Drugom istraživačkom hipotezom težilo se saznati da li postoje razlike u pogledu lažnih uvjerenja između žena i muškaraca. Kako bi se navedeno ispitalo korišten je Welchov t-test za nezavisne uzorke koji je robusniji na nejednakost varijanse i razlike u veličini grupa (što je slučaj u ovom istraživanju – ispitanici ženskog pola su dominantno zastupljeni). Kako se 8 ispitanika nije izjasnilo po pitanju pola, izopšteni su iz analize kao nedostajući podaci, te je analiza sprovedena na 440 ispitanika. Rezultati prikazani u Tabeli broj 8.

Tabela 8 . *Rezultati t-testa*

<i>Sub(skala)</i>	<i>Muškarci</i>		<i>Žene</i>		<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>			
LU 1	1.60	0.62	1.16	0.27	-6.08	<.001	-0.92
LU 2	1.88	0.59	1.59	0.47	-4.10	<.001	-0.56
LU 3	2.24	0.68	1.50	0.46	-9.06	<.001	-1.28
LU-G	1.92	0.55	1.42	0.35	-7.37	<.001	-1.08

Napomena: *t*- vrijednost t statistika; *p* – statistička značajnost t-testa; *d* – Cohenovo d kao veličina efekta razlika između grupa.

Na osnovu rezultata t-testa za nezavisne uzorke, može se reći da postoje statistički značajne razlike između muškaraca i žena na svim (sub)skalama. Na osnovu vrijednosti Cohenovog d može se reći da te razlike kreću od srednjeg intenziteta do visokog, a u nekim situacijama prelaze vrijednost od +1 (Cohen ,1988 prema Cumming, 2012). Iz navedenog je vidljivo da muškarci ostvaruju više skorove u odnosu na žene što se tiče lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju, što je u skladu sa postavljenom hipotezom istraživanja.

RAZLIKE U ZASTUPLJENOSTI LAŽNIH UVJERENJA IZMEĐU STUDENATA RAZLIČITIH STUDIJSKIH USMJERENJA

Kako bi se provjerilo da li postoje razlike između studenata u zavisnosti od toga kojem usmjerenju njihov fakultet pripada na osnovu studijskog usmjerenja, a što je vidno iz Tabele 1 formirane su 4 grupe: nauke na granici društvenih i humanističkih (Filozofski fakultet), društvene nauke (Pravni, Ekonomski i Fakultet političkih nauka), medicinske i zdravstvene nauke (Medicinski fakultet) i prirodne nauke, inženjerstvo i tehnologija.

S obzirom da je jedan od ciljeva ovog rada bio utvrđivanje razlika između izbora studijskog usmjerenja i konstrukata vezanih za seksualnost, u skladu sa tim je sprovedena analiza varijanse (ANOVA). Kod svih faktora kao i na generalnom skor su pronađene statistički značajne razlike u odnosu na fakultet koji ispitanici pohađaju. Rezultati ANOVA-e su: za Faktor 1 - $F(3, 349)=4.99, p<.001$, parcijalna $\eta^2=.080$, za Faktor 2 - $F(3, 355)=5.63, p<.001$, parcijalna $\eta^2=.088$, za Faktor 3 - $F(3, 350)=6.82, p<.001$, parcijalna $\eta^2=.105$ i za Generalni faktor/skor - $F(3, 333)=7.55, p<.001$, parcijalna $\eta^2=.121$. Na osnovu veličine efekta (*parcijalna η^2*) primjetno je da su najveće razlike postignute na generalnom faktoru, dok najmanje na Faktoru 1. Prema klasifikaciji veličine efekta, može se reći da je srednjeg intenziteta (Richardson, 2011).

Tabela 9. Rezultati ANOVA-e za Upitnik lažnih uvjerenja (studijsko usmjerenje)

(Sub)skala	<i>F</i>	<i>p</i>	parcijalna η^2
LU 1	4.99	<.001	.080
LU 2	5.63	<.001	.088
LU 3	6.82	<.001	.105
LU-G	7.55	<.001	.121

Napomena: *F* - *F* omjer; *p* - nivo postignute statističke značajnosti; *parcijalna η^2* - veličina efekta

Prema dobijenim rezultatima postoje statistički značajne razlike između različitih studijskih usmjerenja. Na svim faktorima dobijene su statistički značajne razlike na nivou *p* vrijednosti. Najznačajnija razlika pronađena je na generalnom faktoru, dok je najmanje značajna razlika na nivou prvog faktora (LU 1), a koji se odnosi na negiranje postojanja seksualnog nasilja.

Kako su utvrđene statistički značajne razlike, odlučeno je da se sprovede post-hoc analiza (korištena je Bonferonijeva korekcija). Pronađene su statistički značajne razlike na Faktoru 1 i to: između društvenih nauka i nauka na granici društvenih i humanističkih na nivou $p<.001$. Isto tako,

pronađene su razlike između nauka na granici društvenih i humanističkih i medicinskih i zdravstvenih nauka na nivou $p < .001$. Na Faktoru 2 su pronađene statistički značajne razlike na nivou $p < .001$ između društvenih i nauka na granici društvenih i humanističkih nauka, odnosno nauka na granici društvenih i humanističkih i medicinsko zdravstvenih nauka na istom nivou značajnosti. Na Faktoru 3 su pronađene statistički značajne razlike na nivou $p < .001$ između društvenih i nauka na granici društvenih i humanističkih, zatim nauka na granici društvenih i humanističkih i medicinsko zdravstvenih na nivou $p < .001$, i medicinsko zdravstvenih i prirodnih nauka inženjerstva i tehnologije na nivou $p < .05$. Na Generalnom faktoru su pronađene statistički značajne razlike na nivou $p < .001$ između društvenih i nauka na granici društvenih i humanističkih, zatim nauka na granici društvenih i humanističkih i medicinsko zdravstvenih nauka na nivou $p < .001$.

Tabela 10. Rezultati ANOVA-e za (sub)skale lažna uvjerenja

Fakultet			LU 1	LU 2	LU 3	LU
Nauke na granici društvenih i humanističkih	M		1.11	1.46	1.43	1.33
	SD		0.18	0.41	0.43	0.29
Društvene nauke	M		1.36	1.77	1.82	1.65
	SD		0.59	0.57	0.72	0.55
Medicinsko zdravstvene nauke	M		1.32	1.80	1.81	1.65
	SD		0.38	0.46	0.63	0.44
Prirodne nauke inženjerstvo i tehnologija	M		1.22	1.61	1.57	1.47
	SD		0.33	0.48	0.51	0.38

Kao što je prethodno navedeno, na generalnom faktoru pronađena je najznačajnija razlika između studijskih usmjerenja. S tim u vezi, iz dobijenih rezultata vidljivo je da studenti društvenih nauka kao i studenti medicinsko zdravstvenih nauka u prosjeku više podržavaju lažna uvjerenja o seksualnom nasilju u odnosu na studente nauka na granici društvenih i humanističkih.

S druge strane, najmanje značajna razlika pronađena je na prvom faktoru (LU 1), koji se odnosi na negiranje postojanja seksualnog nasilja, i to između društvenih i nauka na granici društvenih i

humanističkih i medicinsko zdravstvenih nauka i nauka na granici društvenih i humanističkih, gdje studenti nauka na granici društvenih i humanističkih značajno manje podržavaju lažna uvjerenja o seksualnom nasilju.

Kao i na prethodna dva faktora, na drugom faktoru (LU 2), koji se odnosi na predrasude prema faktorima seksualnog nasilja, i na trećem faktoru (LU 3), koji se odnosi na odgovornost žrtve za seksualno nasilje, pronađene su značajne razlike između studenata društvenih i studenata medicinsko zdravstvenih nauka u odnosu na studente nauka na granici društvenih i humanističkih (gdje takođe na oba faktora studenti društvenih i medicinsko zdravstvenih nauka više podržavaju lažna uvjerenja o seksualnom nasilju). Kada je riječ o studentima prirodnih nauka, inženjerstva i tehnologije jedina značajna razlika pronađena je na trećem faktoru gdje ovi studenti manje podržavaju lažna uvjerenja koja se odnose na odgovornost žrtve u odnosu na studente medicinsko zdravstvenih nauka.

DISKUSIJA I ZAKLJUČAK

Istraživanjem je obuhvaćen uzorak od 448 studenata. U navedenom uzorku prevladavaju ispitanici ženskog pola koji čine 82,5% samog uzorka. Prosječna starost ispitanika je 23 godine ($M=22.89$, $SD=3.39$). Ispitanici su studenti sa raznih Univerziteta na teritoriji Bosne i Hercegovine. Najveći dio uzorka čine studenti nauka na granici društvenih i humanističkih. Kako bi se dobile ujednačenije grupe ispitanici su podijeljeni u 4 najbrojnije grupe na osnovu studijskog usmjerenja, i to: *nauke na granici društvenih i humanističkih, društvene nauke, medicinske i zdravstvene nauke i prirodne nauke, inženjerstvo i tehnologija*. A navedena podjela objašnjena je u odjeljku Populacija i uzorak.

Imajući u vidu to da je za potrebe ovog istraživanja kreiran novi upitnik bilo je potrebno prvenstveno odraditi provjeru pouzdanosti i dimenzionalnosti istog. S tim ciljem, sprovedena je eksplorativna faktorska analiza, a rezultati su pokazali veoma visoku internu konzistentnost (kreće se od $\omega=.88$ do $\omega=.93$). Kada je riječ o dimenzionalnosti, pronađena su tri faktora koji su na osnovu ajtema sa najvećim zasićenjem imenovana na sljedeći način:

- Faktor 1 – **Negiranje postojanja seksualnog nasilja.** (Ajtemi sa najvećim zasićenjem su: *Silovanje je samo agresivniji oblik seksualnog nasilja koji dodatno povećava strast, Da žena stvarno nije željela seksualni kontakt žesće bi se borila i Kad god muž poželi seks sa svojom ženom, ona mora da izvrši bračnu dužnost*)
- Faktor 2 – **Predrasude prema faktorima seksualnog nasilja.** (*Seksualno nasilje se uglavnom dešava noću u mračnim ulicama, Alkohol je najčešći krivac za seksualno nasilje i Počinioci seksualnog nasilja su izuzetno rijetko ugledni članovi društva*)
- Faktor 3 – **Odgovornost žrtve za seksualno nasilje.** (*Kada žena optuži nekog muškarca za seksualno nasilje nerijetko je to način da mu se osveti zbog nečega, Žene često lažno optužuju muškarce za seksualno nasilje kako bi manipulisale njima i Mnoge žene zavode muškarce, pa se poslije žale na seksualno nasilje*)

Između navedenih faktora pronađene su relativno visoke korelacije što ukazuje i na potencijalno jednofaktorsko rješenje, a kako je provjerena i ova mogućnost rezultati ukazuju da je i jednofaktorsko rješenje adekvatno. Trofaktorskim rješenjem objašnjava se 43% varijanse, dok jednofaktorsko rješenje obuhvata procenat od 34.7% objašnjene varijanse.

Distribucija podataka ukazuje na to da su ispitanici pokazali tendenciju ka nižim skorovima, a samim tim i pretpostavka o normalnosti distribucije je narušena. Što je i potvrđeno na osnovu Shapiro-Wilk testa normalnosti distribucije, kao i na osnovu parametara skjunisa i kurtozisa. Ovakvi rezultati djeluju ohrabrujuće ako se uzme u obzir da manja vrijednost odražava manje podržavanje lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju. S tim u vezi deskriptivna statistika ukazuje na to da su minimalne vrijednosti potvrđene na skali, dok maksimalna vrijednost nije dostignuta.

Glavne istraživačke hipoteze su većinski potvrđene. U daljem tekstu biće navedene 3 glavne hipoteze kao i dobijeni nalazi u vezi s njima.

- *Lažna uvjerenja o seksualnom nasilju su prisutna u populaciji studenata.*

Prvom hipotezom će se ispitati da li su lažna uvjerenja o seksualnom nasilju uopšte prisutna u populaciji studenata. Na osnovu dobijenih rezultata iz može se zaključuje se da su lažna uvjerenja zastupljena u studentskoj populaciji. Studenti, dakle, najviše podržavaju lažna uvjerenja koja se tiču predrasuda prema faktorima seksualnog nasilja, pritom je ajtem *Po ženi koja je stvarno doživjela seksualno nasilje to se odmah može primjetiti, jer je potpuno rastrojena* ujedno i ajtem

na koji je najviše studenata dalo maksimalnu vrijednost odgovora. Lažna uvjerenja su dakle, zastupljena u populaciji studenata, međutim, treba imati u vidu da krivulja normalnosti kao i deskriptivna statistika ukazuju na to da su to manje vrijednosti odgovora. Dakle, moglo bi se zaključiti da su lažna uvjerenja među studentima zastupljena u maloj do umjerenoj mjeri.

- *Studenti muškog pola u prosjeku više podržavaju lažna uvjerenja o seksualnom nasilju od studenata ženskog pola.*

Druga istraživačka hipoteza potvrđena je dobijenim nalazima. Na osnovu rezultata t-testa za nezavisne uzorke koji je sproveden kako bi se ispitala data hipoteza, utvrđeno je postojanje statistički značajne razlike između muškaraca i žena na svim (sub)skalama. Na osnovu vrijednosti Cohenovog d može se reći da te razlike kreću od srednjeg intenziteta do visokog, a u nekim situacijama prelaze vrijednost od ± 1 (Cohen, 1988 prema Cumming, 2012). Zaključuje se da muškarci ostvaruju više skorove u odnosu na žene što se tiče lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju, što je u skladu sa postavljenom hipotezom istraživanja, kao i sa nalazima pojedinih dosadašnjih radova prethodno opisanih u uvodnom dijelu.

- *Studenti društvenih/humanističkih nauka u prosjeku podržavaju lažna uvjerenja o seksualnom nasilju manje od drugih studenata.*

Kada je riječ o studijskim usmjerenjima najznačajnija razlika u odnosu na studijska usmjerenja pronađena je na generalnom generalnom faktoru. Imajući u vidu statističku značajnost dobijenih rezultata zaključeno je da studenti društvenih nauka kao i studenti medicinskih i zdravstvenih nauka u prosjeku više podržavaju lažna uvjerenja o seksualnom nasilju u odnosu na studente nauka na granici društvenih i humanističkih. Ovakav nalaz je djelimično opravdan budući da grupu nauka na granici društvenih i humanističkih većinski čine studenti psihologije za koje se pretpostavlja da su značajno više osviješteni o navedenoj temi od studenata čisto društvenih ili humanističkih nauka koje većinski čine studenti ekonomije, te studenti medicine. Ovakvi nalazi su donekle i očekivani, te je to bio i jedan od razloga formiranja grupe ovakvog naziva. S obzirom na to da studenti iz oblasti psihologije imaju više dodira sa temom seksualnog nasilja, te da je jedan od njihovih profesionalnih zadataka tretman i prevencija ove pojave, nalazi su u skladu sa očekivanjima, ali i ohrabrujući.

Nasuprot generalnom faktoru, najmanje značajna razlika pronađena je faktoru negiranje postojanja seksualnog nasilja, i to između društvenih i nauka na granici društvenih i humanističkih i medicinskih i zdravstvenih i nauka na granici društvenih i humanističkih, gdje studenti nauka na granici društvenih i humanističkih značajno manje podržavaju lažna uvjerenja o seksualnom nasilju. Kao i na prethodna dva faktora, na faktoru predrasude prema faktorima seksualnog nasilja, i na faktoru odgovornost žrtve za seksualno nasilje, pronađene su značajne razlike između studenata društvenih i studenata medicinskih i zdravstvenih nauka u odnosu na studente nauka na granici društvenih i humanističkih (gdje također na oba faktora studenti društvenih i medicinskih i zdravstvenih nauka više podržavaju lažna uvjerenja o seksualnom nasilju). Sve navedeno je u skladu sa nalazima dobijenim na generalnom faktoru i također, djelimično potvrđuje istraživačku hipotezu. Kada je riječ o studentima prirodnih nauka, inženjerstva i tehnologije jedina značajna razlika pronađena je na faktoru koji se odnosi na odgovornost žrtve za seksualno nasilje gdje ovi studenti manje podržavaju lažna uvjerenja koja se odnose na odgovornost žrtve u odnosu na studente medicinskih i zdravstvenih nauka.

Iznenaduje podatak da nije pronađena statistički značajna razlika između studenata prirodnih nauka, inženjerstva i tehnologije i studenata nauka na granici društvenih i humanističkih. Navedeni nalazi upućuju na to da bi se trebali sagledati i drugi vidovi informisanja o seksualnom nasilju, pogrešno bi bilo zaključiti da studenti koji se u okviru fakultetskog obrazovanja ne susreću sa temom seksualnog nasilja nužno imaju i manje znanja o datoj temi. U današnjoj tehnološkoj ekspanziji širenju medijske pismenosti postoji sve veći spektar sredstava informisanja, a sve većom podrškom koju također mogu dobiti na datim medijskim platformama pojedine žrtve se ohrabruju iznijeti svoja iskustva u cilju informisanja i prevencije o ovakvom tipu nasilja. Takođe, čini se prepoznata važnost ove teme pa u skladu s tim postoji i potenciranje stručnih govora o datoj temi. Stoga, fakultetski kurs jeste samo jedan od vidova informisanja na temu seksualnog nasilja.

S obzirom na to da se iz svega navedenog zaključuje da ovo istraživanje ispunjava svoj teorijski cilj koji je proširivanje opsega istraživanja ovog fenomena i pružanje novih saznanja o zastupljenosti lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju među studentskom populacijom, potrebno je preuzeti inicijativu za sprovođenje mogućih praktičnih ciljeva. Dakle, uvijek je poželjna edukacija studenata o seksualnom nasilju. Ovo istraživanje je samo mali teorijski doprinos istraživanjima vezanim za ovako važnu temu, a zbog ozbiljnosti i sve češće prisutnosti ovakve vrste nasilja važno

je da se njom i bavi. Bilo bi poželjno ispitati i druge zanimljive ciljne grupe, ali i opštu populaciju. Takođe osmišljavanje programa podrške i prevencije predstavljaju jedan od vidova borbe sa ovim vidom nasilja.

Ograničenja i prijedlozi za nova istraživanja

Vrijednost ovakvog istraživanja ne smije se umanjiti. Značaj samog pominjanja seksualnog nasilja, a isto tako i upućivanja na činjenice i upoznavanje šire javnosti jeste u širenju svijesti i ispravnih informacija o datoj pojavi. Iako nam ovo istraživanje daje važne uvide i podatke, neophodno je skrenuti pažnju na eventualna ograničenja ovog rada.

Prvenstveno, uzorak iz populacije je izuzetno neujednačen, kako po polu, gdje 82,5% uzorka čine ispitanici ženskog pola, tako i prema studijskom usmjerenju, gdje prevladavaju studenti društveno-humanističkih nauka. Kako bi se taj problem makar djelimično prevazišao prilikom provođenja postupaka obrade podataka ispitanici su grupisani u četiri grupe. Preporuka za buduća istraživanja svakako je postizanje ujednačenijeg uzorka. Nadalje, rezultati, kao i samo istraživanje zasnovani su na principu samoprocjene, gdje uvijek postoji mogućnost pristrasnosti, kao i mogućnost davanja socijalno-poželjnih odgovora. Iako je ovakav princip sakupljanja odgovora u velikoj mjeri efikasan u smislu brzine prikupljanja i obrade podataka, čini se da tema kakva je seksualno nasilje zahtijeva primjenu dodatnih metoda kako bi se podaci tumačili iz više uglova. Fokus grupe kao dodatni metod čine se kao adekvatno rješenje, iako ne treba izgubiti iz vida osjetljivost teme prilikom formiranja i vođenja istih. Osim toga, kako je već bilo govora u prethodnom odjeljku, izvor znanja o seksualnom nasilju nije samo fakultet, dakle, naredna istraživanja bi trebalo da ostale vidove informisanja uobzire, bilo ispitivanjem njihovog uticaja na seksualno nasilje, ili tretiranjem istih kao spoljne varijable. S tim u vezi, bolja kontola spoljne varijable kakva je iskustvo doživljenog seksualnog nasilja je poželjna.

SPISAK LITERATURE

- Anderson, G. D., & Overby, R. (2020). The Impact of Rape Myths and Current Events on the Well-Being of Sexual Violence Survivors. *Violence Against Women*, 27(9), 1-23 <https://doi.org/10.1177/1077801220937782>
- Armstrong, E. A., Gleckman-Krut, M., & Johnson, L. (2018). Silence, Power, and Inequality: An Intersectional Approach to Sexual Violence. *Annual Review of Sociology*, 44(1), 99-122. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-073117-041410>
- Aronowitz, T., Lambert, C. A., & Davidoff, S. (2012). The Role of Rape Myth Acceptance in the Social Norms Regarding Sexual Behavior Among College Students. *Journal of Community Health Nursing*, 29(3), 173–182. <https://doi.org/10.1080/07370016.2012.697852>
- Basile, K., & Saltzman, L. (2002). *Sexual violence surveillance: Uniform definitions and recommended data elements (Version 1.0)*. Atlanta, GA: Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Injury Prevention and Control.
- Baxi, P. (2014). Sexual Violence and Its Discontents. *Annual Review of Anthropology*, 43(1), 139–154. <https://doi.org/10.1146/annurev-anthro-102313-030247>
- Bergenfeld, I., Lanzas, G., Trang, Q. T., Sales, J., & Yount, K. M. (2022). Rape Myths Among University Men and Women in Vietnam: A Qualitative Study. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(3–4), 1401–1431. <https://doi.org/10.1177/0886260520928644>
- Bondestam, F., & Lundqvist, M. (2020). Sexual harassment in higher education – a systematic review. *European Journal of Higher Education*, 10(4), 397–419. <https://doi.org/10.1080/21568235.2020.1729833>
- Burn, S. M. (2019). The psychology of sexual harassment. *Teaching of Psychology*, 46(1), 96-103. <https://doi.org/10.1177/0098628318816183>
- Ceelen, M., Dorn, T., van Huis, F. S., & Reijnders, U. J. L. (2019). Characteristics and Post-Decision Attitudes of Non-Reporting Sexual Violence Victims. *Journal of Interpersonal Violence*, 34(9), 1961-1977. <https://doi.org/10.1177/0886260516658756>
- Chapleau, K. M., Oswald, D. L., & Russell, B. L. (2008). Male Rape Myths. *Journal of Interpersonal Violence*, 23(5), 600–615. <https://doi.org/10.1177/0886260507313529>
- Chapleau, K. M., & Oswald, D. L. (2013). Status, Threat, and Stereotypes: Understanding the Function of Rape Myth Acceptance. *Social Justice Research*, 26(1), 18–41. <https://doi.org/10.1007/s11211-013-0177-z>
- Cumming, G. (2012). *Understanding The New Statistics: Effect Sizes, Confidence Intervals, and Meta-Analysis*. Routledge.

- DeGue, S., Valle, L. A., Holt, M. K., Massetti, G. M., Matjasko, J. L., & Tharp, A. T. (2014). A systematic review of primary prevention strategies for sexual violence perpetration. *Aggression and Violent Behavior*, 19(4), 346–362. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2014.05.004>
- Emmers-Sommer, T. M., Pauley, P., Hanzal, A., & Triplett, L. (2006). Love, Suspense, Sex, and Violence: Men's and Women's Film Predilections, Exposure to Sexually Violent Media, and their Relationship to Rape Myth Acceptance. *Sex Roles*, 55(5-6), 311–320. <https://doi.org/10.1007/s11199-006-9085-0>
- Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS* (2nd ed.). Sage Publications, Inc.
- Genc, A., Samac, N., Knežević, L., Petrović, K., & Konc, I. (2018). Upitnik za ispitivanje mitova o silovanju – pilot-istraživanje. *Psihološka istraživanja*. 21(2), 155-182. <https://doi.org/10.5937/PSISTRA21-18966>
- Gerger, H., Kley, H., Bohner, G., & Siebler, F. (2007). The acceptance of modern myths about sexual aggression scale: development and validation in German and English. *Aggressive Behavior*, 33(5), 422–440. <https://doi.org/10.1002/ab.20195>
- Hantzi, A., Efthymios, L., Katerina, T., & Bohner, G. (2015). Validation of the Greek acceptance of modern myths about sexual aggression (AMMSA) scale: Examining its relationships with sexist and conservative political beliefs. *International Journal of Conflict and Violence (IJCV)*, 9(1), 121-133. <https://doi.org/10.4119/ijcv-3072>
- Heise, L., Ellsberg, M., & Gottmoeller, M. (2002). A global overview of gender-based violence. *International Journal of Gynecology & Obstetrics*, 78, 5–14. [https://doi.org/10.1016/s0020-7292\(02\)00038-3](https://doi.org/10.1016/s0020-7292(02)00038-3)
- Henry, N., & Powell, A. (2016). Sexual Violence in the Digital Age. *Social & Legal Studies*, 25(4), 397–418. <https://doi.org/10.1177/0964663915624273>
- Hollander, J. A., & Rodgers, K. (2014). Constructing Victims: The Erasure of Women's Resistance to Sexual Assault. *Sociological Forum*, 29(2), 342–364. <https://doi.org/10.1111/socf.12087>
- Javaid, A. (2018). Out of place: Sexualities, sexual violence, and heteronormativity. *Aggression and Violent Behavior*, 39, 83–89. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2018.02.007>
- Jina, R., & Thomas, L. S. (2013). Health consequences of sexual violence against women. *Best Practice & Research Clinical Obstetrics & Gynaecology*, 27(1), 15–26. <https://doi.org/10.1016/j.bpobgyn.2012.08.012>
- Kalra, G., & Bhugra, D. (2013). Sexual violence against women: Understanding cross-cultural intersections. *Indian journal of psychiatry*, 55(3), 244-249. <https://doi.org/10.4103/0019-5545.117139>

- King, L. L., & Roberts, J. J. (2011). Traditional Gender Role and Rape Myth Acceptance: From the Countryside to the Big City. *Women & Criminal Justice*, 21(1), 1–20. <https://doi.org/10.1080/08974454.2011.536045>
- Kennedy, A. C., & Prock, K. A. (2018). “I Still Feel Like I Am Not Normal”: A Review of the Role of Stigma and Stigmatization Among Female Survivors of Child Sexual Abuse, Sexual Assault, and Intimate Partner Violence. *Trauma, Violence, & Abuse*, 19(5), 512–527. <https://doi.org/10.1177/1524838016673601>
- Klasnić, K., & Štulhofer, A. (2018). Prihvatanje mitova o silovanju među adolescentima: Longitudinalna medijacijska studija. *Društvena istraživanja*, 27(2), 221-242. <https://doi.org/10.5559/di.27.2.02>
- Krahé, B. (2016). Societal Responses to Sexual Violence Against Women: Rape Myths and the “Real Rape” Stereotype. *Women and Children as Victims and Offenders: Background, Prevention, Reintegration*, 671-700. https://doi.org/10.1007/978-3-319-08398-8_24
- Kraljević, J. (2013). *Stav o silovanju i podržavanje mitova o silovanju* [Završni rad, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku]. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:261334>
- Lonsway, K. A., & Fitzgerald, L. F. (1994). Rape Myths. *Psychology of Women Quarterly*, 18(2), 133–164. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1994.tb00448.x>
- Mason, F., & Lodrick, Z. (2013). Psychological consequences of sexual assault. *Best Practice & Research Clinical Obstetrics & Gynaecology*, 27(1), 27–37. <https://doi.org/10.1016/j.bpobgyn.2012.08.015>
- Maxwell, L., & Scott, G. (2013). A review of the role of radical feminist theories in the understanding of rape myth acceptance. *Journal of Sexual Aggression*, 20(1), 40–54. <https://doi.org/10.1080/13552600.2013.773384>
- McMahon, S., & Farmer, G. L. (2011). An updated measure for assessing subtle rape myths. *Social Work Research*, 35(2), 71-81. <https://doi.org/10.1093/swr/35.2.71>
- Mikton, C. (2010). Preventing intimate partner and sexual violence against women: taking action and generating evidence. *Injury Prevention*, 16(5), 359–360. <https://doi.org/10.1136/ip.2010.029629>
- Monto, M. A. (2004). Female Prostitution, Customers, and Violence. *Violence Against Women*, 10(2), 160–188. <https://doi.org/10.1177/1077801203260948>
- Mortimer, S., Powell, A., & Sandy, L. (2019). “Typical scripts” and their silences: exploring myths about sexual violence and LGBTQ people from the perspectives of support workers. *Current Issues in Criminal Justice*, 31(3), 333–348. <https://doi.org/10.1080/10345329.2019.1639287>

- Newcombe, P. A., van den Eynde, J., Hafner, D., & Jolly, L. (2008). Attributions of Responsibility for Rape: Differences Across Familiarity of Situation, Gender, and Acceptance of Rape Myths. *Journal of Applied Social Psychology*, 38(7), 1736–1754. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2008.00367.x>
- Pico-Alfonso, M. A., Garcia-Linares, M. I., Celda-Navarro, N., Blasco-Ros, C., Echeburúa, E., & Martinez, M. (2006). The Impact of Physical, Psychological, and Sexual Intimate Male Partner Violence on Women's Mental Health: Depressive Symptoms, Posttraumatic Stress Disorder, State Anxiety, and Suicide. *Journal of Women's Health*, 15(5), 599–611. <https://doi.org/10.1089/jwh.2006.15.599>
- Pratto, F., & Stewart, A. L. (2011). Social Dominance Theory. *The Encyclopedia of Peace Psychology*. <https://doi.org/10.1002/9780470672532.wbepp253>
- Raphael, J., & Shapiro, D. L. (2004). Violence in Indoor and Outdoor Prostitution Venues. *Violence Against Women*, 10(2), 126–139. <https://doi.org/10.1177/1077801203260529>
- Recalde-Esnoz, I., Castillo, H. D., & Montalvo, G. (2021). Sexual Assault Myths Acceptance in University Campus: Construction and Validation of a Scale. *Social Sciences*, 10(12), 462. <https://doi.org/10.3390/socsci10120462>
- Reitz-Krueger, C. L., Mummert, S. J., & Troupe, S. M. (2017). Real men can't get raped: an examination of gendered rape myths and sexual assault among undergraduates. *Journal of Aggression, Conflict and Peace Research*, 9(4), 314–323. <https://doi.org/10.1108/jacpr-06-2017-0303>
- Richardson, J.T.E. (2011). Eta squared and partial eta squared as measures of effect size in educational research. *Educational Research Review*, 2(6), 135-147.
- Rodenhizer, K. A. E., & Edwards, K. M. (2017). The Impacts of Sexual Media Exposure on Adolescent and Emerging Adults' Dating and Sexual Violence Attitudes and Behaviors: A Critical Review of the Literature. *Trauma, Violence, & Abuse*, 20(4), 439–452. <https://doi.org/10.1177/1524838017717745>
- Rollero, C., & Tartaglia, S. (2018). The Effect of Sexism and Rape Myths on Victim Blame. *Sexuality & Culture*. 23(3), 209-219. <https://doi.org/10.1007/s12119-018-9549-8>
- Rutland, A., Killen, M., & Abrams, D. (2010). A New Social-Cognitive Developmental Perspective on Prejudice. *Perspectives on Psychological Science*, 5(3), 279–291. <https://doi.org/10.1177/1745691610369468>
- Slavikovski, L. (2018). *Znanja, iskustva i stavovi studenata/ica relevantnih fakulteta o seksualnom nasilju* [Završni rad, Sveučilište u Zagrebu]. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:069392>
- Stroebe, W., & Insko, C. A. (1989). Stereotype, Prejudice, and Discrimination: Changing Conceptions in Theory and Research. *Stereotyping and Prejudice*, 3–34. https://doi.org/10.1007/978-1-4612-3582-8_1

- Tharp, A. T., DeGue, S., Valle, L. A., Brookmeyer, K. A., Massetti, G. M., & Matjasko, J. L. (2012). A Systematic Qualitative Review of Risk and Protective Factors for Sexual Violence Perpetration. *Trauma, Violence, & Abuse*, 14(2), 133–167. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2014.05.004>
- Ullman, S. E., & Filipas, H. H. (2001). Predictors of PTSD symptom severity and social reactions in sexual assault victims. *Journal of Traumatic Stress*, 14(2), 369–389. <https://doi.org/10.1023/a:1011125220522>
- Walfield, S. M. (2018). “Men Cannot Be Raped”: Correlates of Male Rape Myth Acceptance. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(13-14), 6391–6417. <https://doi:10.1177/0886260518817777>
- Watts, C., & Zimmerman, C. (2002). Violence against women: global scope and magnitude. *The Lancet*, 359(9313), 1232–1237. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(02\)08221-1](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(02)08221-1)
- Wright, P. J., & Tokunaga, R. S. (2015). Men’s Objectifying Media Consumption, Objectification of Women, and Attitudes Supportive of Violence Against Women. *Archives of Sexual Behavior*, 45(4), 955–964. <https://doi.org/10.1007/s10508-015-0644-8>

Prilozi

Instrument

Sociodemografski podaci

Pol: _____

Dob: _____

Fakultet: _____

Vrsta studijskog usmjerenja:

1. društvene i humanističke nauke
2. medicinsko-zdravstvene nauke
3. prirodne nauke
4. informaciono-tehnološke nauke
5. ostalo _____

Upitnik lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju

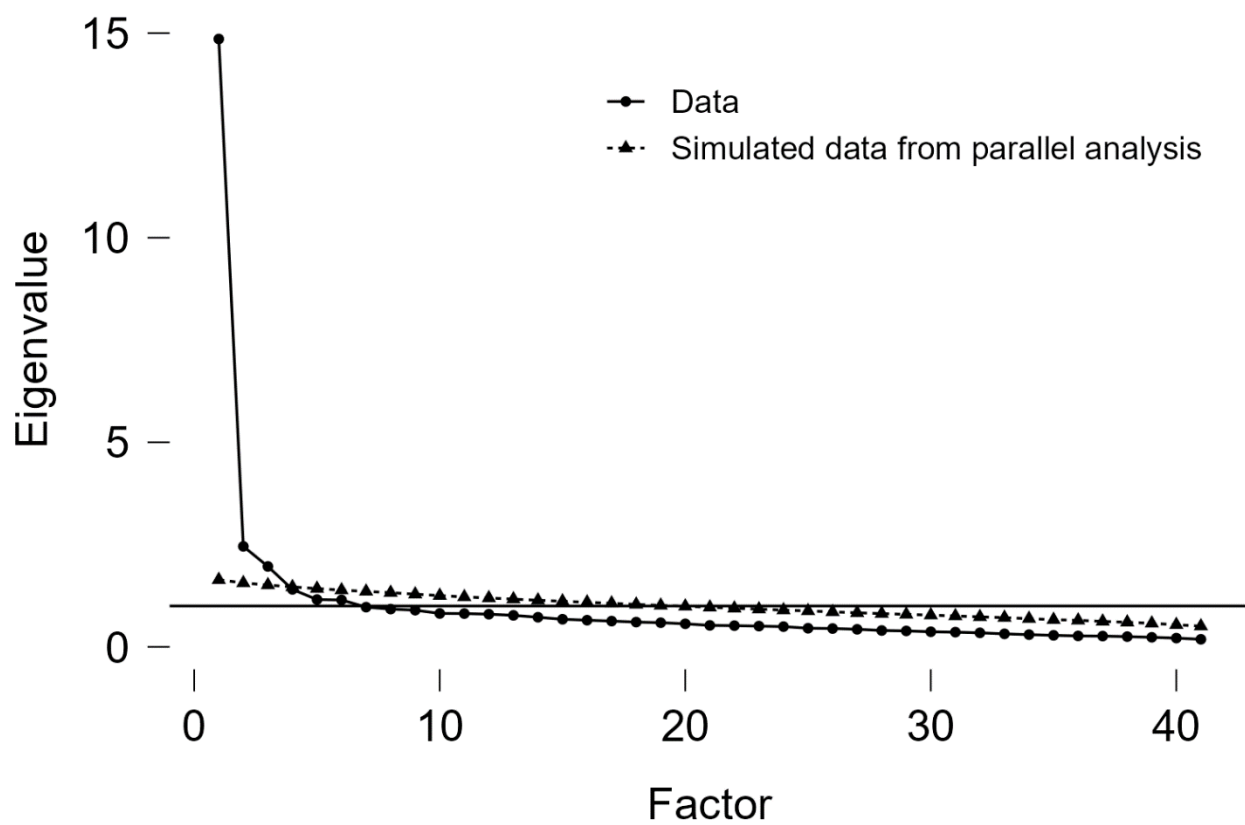
Pred Vama se nalaze tvrdnje koje se odnose na različite aspekte seksualnog nasilja. Molimo Vas da za svaku tvrdnju naznačite u kojoj mjeri se slažete sa njom.

- 1 – uopšte se ne slažem
- 2 – uglavnom se ne slažem
- 3 – uglavnom se slažem
- 4 – u potpunosti se slažem

1. Kada žena započne vezu sa muškarcem, mora da bude svjesna toga da će on zahtijevati svoje pravo da ima seks kad god on to poželi.	1 2 3 4
2. Žene često podnose lažne prijave o seksualnom nasilju.	1 2 3 4
3. Po ženi koja je stvarno doživjela seksualno nasilje to se odmah može primjetiti, jer je potpuno rastrojena.	1 2 3 4
4. Kada žene kažu “ne”, one zapravo žele da muškarac preuzme inicijativu.	1 2 3 4
5. Silovanje je samo seks.	1 2 3 4
6. Ako muškarac prilikom seksualne prinude ne koristi oružje, to se onda ne može nazvati silovanjem.	1 2 3 4
7. Mnoge žene u tajnosti zapravo maštaju o tome da budu silovane.	1 2 3 4
8. Da žena stvarno nije željela seksualni kontakt, žestće bi se borila.	1 2 3 4
9. Muškarci iz finih porodica skoro nikada nisu počiniooci seksualnog nasilja.	1 2 3 4
10. U današnje vrijeme se žrtvama seksualnog nasilja poklanja previše pažnje.	1 2 3 4
11. Prave žrtve seksualnog nasilja ne bi čekale ili ćutale, nego bi odmah prijavile policiji šta im se desilo.	1 2 3 4
12. Mnoge žene zavode muškarce, pa se poslije žale na seksualno nasilje.	1 2 3 4
13. Seksualno nasilje se dešava kada je seksualni nagon muškarca prejak, pa stoga on nije u mogućnosti da ga kontroliše.	1 2 3 4
14. Većina počiniooca seksualnog nasilja je nepoznata žrtvi.	1 2 3 4
15. Umjesto da se društvo toliko brine o navodnim žrtvama seksualnog nasilja, bilo bi važnije da se više pozabavi bitnijim temama kao što je npr. uništavanje životne sredine.	1 2 3 4
16. Muškarci koji poćine seksualno nasilje su psihijatrijski bolesnici pa zato ne mogu da se kontrolišu.	1 2 3 4
17. U današnjoj borbi za ravnopravnost polova veoma je popularno da se i bezazlena ponašanja tumaće kao “seksualni napad”.	1 2 3 4
18. Kada je muškarac seksualno uzbuđen, on ne može da se obuzda, mora da ima seks.	1 2 3 4
19. Kada žena optuži nekog muškarca za seksualno nasilje nerijetko je to način da mu se osveti zbog nećega.	1 2 3 4
20. Najćešće doćive seksualno nasilje žene koje se oblaće provokativno.	1 2 3 4

21. Optužbe za seksualno nasilje usmjerene su na sistematsko uništenje života muškarca.	1 2 3 4
22. Žena koja nepromišljeno noću ide mračnim ulicama ne treba da bude iznenađena kada doživi seksualno nasilje.	1 2 3 4
23. Seksualno nasilje je moguće i u braku.	1 2 3 4
24. Žene često dožive seksualno nasilje jer je njihovo "ne" bilo nedovoljno jasno i uvjerljivo.	1 2 3 4
25. Žrtve seksualnog nasilja su mahom mlade i atraktivne djevojke.	1 2 3 4
26. Ako se žrtva fizički ne brani, ne može biti riječi o silovanju.	1 2 3 4
27. Optužbe za seksualno nasilje protiv uglednih članova društva uglavnom su samo način da im se okalja ugled.	1 2 3 4
28. Ponekad žene ne prijavljuju seksualno nasilje jer su svjesne toga da su djelimično i same krive.	1 2 3 4
29. Ako muškarac u alkoholisanom stanju seksualno uzbuđi on ne može da se kontroliše i može slučajno da počini seksualno nasilje.	1 2 3 4
30. Malo je vjerovatno da neko doživi seksualno nasilje u svom domu.	1 2 3 4
31. Većina djevojaka koja tvrdi da je doživjela seksualno nasilje još od ranije ima neke psihičke probleme.	1 2 3 4
32. Muškarci ne mogu da budu žrtve seksualnog nasilja.	1 2 3 4
33. Seksualni nasilnici uglavnom potiču iz nižih društvenih slojeva.	1 2 3 4
34. Muškarci koji dožive seksualno nasilje uglavnom su homoseksualci.	1 2 3 4
35. Ako žena nema modrice ili neke druge vidljive povrede na tijelu, najvjerovatnije nije ni bilo seksualnog nasilja.	1 2 3 4
36. Počinitelji seksualnog nasilja su uglavnom neatraktivni ljudi koji ne mogu da imaju seks na drugi način	1 2 3 4
37. Neko poput mene ne može da bude žrtva seksualnog nasilja.	1 2 3 4
38. Žrtve ponekad pretjeruju kada pričaju o tome u kojoj je mjeri doživljeno seksualno nasilje uticalo na njih.	1 2 3 4
39. Žene koje prijavljuju poznate ličnosti za seksualno nasilje čine to da bi privukle medijsku pažnju na sebe.	1 2 3 4
40. Ako su momak i djevojka u partnerskom odnosu u tom slučaju ne može biti riječi o seksualnom nasilju.	1 2 3 4

41. U današnjem društvu popularna je pojava da se pretjeruje u isticanju rasprostranjenosti i ozbiljnosti problema seksualnog nasilja.	1 2 3 4
42. Ako su napadač i žrtva oboje pijani napadač ne može biti optužen za seksualno nasilje.	1 2 3 4
43. Kad god muž poželi seks sa svojom ženom, ona mora da izvrši svoju bračnu dužnost.	1 2 3 4
44. Počinioci seksualnog nasilja su izuzetno rijetko ugledni članovi društva.	1 2 3 4
45. Alkohol je najčešći krivac za seksualno nasilje.	1 2 3 4
46. U mnogim slučajevima žene koje tvrde da su žrtve seksualnog nasilja u stvari su prvobitno pristale na seks, ali su se kasnije pokajale.	1 2 3 4
47. Žena u alkoholisanom stanju barem je djelimično odgovorna za to što je doživjela seksualno nasilje.	1 2 3 4
48. Seksualno nasilje se uglavnom događa noću u mračnim uličicama.	1 2 3 4
49. Optužba za seksualno nasilje je feminističko oružje koje su izmislile žene.	1 2 3 4
50. Dobre djevojke niko ne siluje.	1 2 3 4
51. Žene često lažno optužuju muškarce za seksualno nasilje kako bi manipulisali njima.	1 2 3 4
52. Većina počinitelja seksualnog nasilja učini to samo jednom.	1 2 3 4
53. Ako žena pozove muškarca u svoj stan ona mu zapravo šalje jasnu poruku da želi da ima seks s njim.	1 2 3 4
54. Najčešće su muške žrtve seksualnog nasilja veoma ženskaste.	1 2 3 4
55. Ukoliko žrtva doživi orgazam tokom prisilnog polnog odnosa, onda nije riječ o seksualnom nasilju.	1 2 3 4
56. Silovanje je samo agresivniji oblik polnog odnosa koji dodatno povećava strast.	1 2 3 4
57. Pravo seksualno nasilje uvijek ostavlja jasne fizičke posljedice.	1 2 3 4
58. Pristojne žene ne mogu da isprovociraju seksualno nasilje.	1 2 3 4
59. Djevojke koje se napiju same traže da budu seksualno iskorišćene.	1 2 3 4
60. Seksualne radnice nije moguće silovati.	1 2 3 4

Grafikon 1. Rezultati scree testa i paralelne analize za Upitnik mitovi o nasilju

BIOGRAFIJA

Danijela (Nenad) Popović rođena 25. novembra 1998. godine u Banjoj Luci. Osnovnu školu „Petar Petrović Njegoš“ završila 2013. godine u Maslovarama. Srednju školu poslovno-pravni tehničar završila 2017. godine u SŠC “Nikola Tesla” u Kotor Varošu. 2017. godine upisala se na studij psihologije na Filozofskom fakultetu, Univerziteta u Banjoj Luci. Diplomirala 22. juna 2020. godine sa prosječnom ocjenom: 8,42. Iste godine upisala master studije na studijskom programu za psihologiju Filozofskog fakulteta u Banjoj Luci. Trenutna prosječna ocjena: 9,10. Od 2020. godine pohađa Trening iz kognitivno-bihejvioralne terapije pri Centru za Kognitivno-bihejvioralnu terapiju gdje je stekla uslove za psihoterapijski rad pod supervizijom. U 2019. godini volontirala u udruženju Zajedno u Banjoj Luci, učestvovala u vođenju radionica sa korisnicima, i učestvovala u svakodnevnim aktivnostima u udruženju. U novembru 2020. godine učestvovala u treningu za Mentalno zdravlje, ljudska prava i oporavak. Od 14. aprila do 16. maja 2022. godine obavljala studentsku praksu pod mentorstvom psihologa u JZU Dom zdravlja „Sveti Vračevi“ Čelinac. U istoj ustanovi od 01. januara 2023. do 1. januara 2024. godine radila kao volonter po ugovoru o stručnom usavršavanju, radi sticanja posebnih znanja i sposobnosti za samostalan rad u struci i polaganja stručnog ispita.

UNIVERZITET U BANJOJ LUCI

PODACI O AUTORU ODBRANJENOG MAGISTARSKOG RADA

Ime i prezime autora magistarskog rada: **Danijela Popović**

Datum, mjesto i država rođenja: **25.11.1998. godine, Banja Luka, Bosna i Hercegovina**

Naziv završenog fakulteta i godina diplomiranja: **Filozofski fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, 2020.**

Datum odbrane završnog rada: -

Naslov završnog rada: -

Akademsko zvanje koju je autor stekao odbranom završnog/diplomskog rada: **diplomirani psiholog**

Akademsko zvanje koje je autor stekao odbranom magistarskog rada: **diplomirani psiholog - master**

Naziv fakulteta na kome je odbranjen magistarski rad: **Filozofski fakultet Univerziteta u Banjoj Luci**

Naslov magistarskog rada i datum odbrane: **"Zastupljenost lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju kod studenata", 26.09.2024.**

Naučna oblast magistarskog rada prema CERIF šifrarniku: **S 260**

Imena mentora i članova komisije za odbranu magistarskog rada:

Mentor: **prof. dr Sanja Radetić Lovrić**

Član: **prof. dr Nebojša Macanović**

Član: **doc. dr Dijana Đurić**

U Banjoj Luci, dana 17.09.2024.

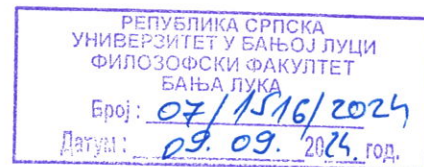

Dekan

prof. dr Srdan Dušanić

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ БАЊА ЛУКА
FACULTY OF PHILOSOPHY BANJA LUKA
Булевар војводе Петра Бојовића 1А, Бања Лука
Телефон: 051/322-780, 322-790, 323-080, 323-530
Fax: 051/325-811 e-mail: fil.fakultet@blic.net

Број: _____ / 2024

Датум: 05. септембар 2024.

КОМИСИЈА ЗА ОЦЈЕНУ ЗАВРШНОГ MASTER RADA
"Zastupljenost lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju kod studenata"
kandidatkinje Danijele Popović

НАУЧНО-НАСТАВНОМ ВИЈЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БАЊОЈ ЛУЦИ
BANJA LUKA

На сједници Научно-наставног вијећа Филозофског факултета у Банjoj Luci одржаноj 12.06.2024. године именована је Комисија за оцјену завршног рада под насловом "Zastupljenost lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju kod studenata" кандидатkinje Danijele Popović (Рјешење број 07/3.990-25/24)

Комисија је радила у саставу:

1. dr Nebojša Macanović, редовни професор Факултета политичких наука Универзитета у Банjaluci, предсједник
2. dr Dijana Đurić, доцент Филозофског факултета Универзитета у Банjaluci, члан
3. dr Sanja Radetić Lovrić, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Банjaluci, члан-mentor.

Након увида у достављену документацију, завршни рад и ishoda procedure utvrđivanja originalnosti rada, подносимо sljedeći

IZVJEŠTAJ
o ocjeni završnog master rada

1. Biografski podaci o kandidatkinji

Danijela (Nenad) Popović је рођена 25. новембра 1998. године у Банjoj Luci. Основну школу је завршила 2013. године у Maslovarama. Средњу школу пословно-правни техничар је завршила 2017. године у СШС "Nikola Tesla" у Kotor Varošu. Исте године upisuje studij psihologije на Филозофском факултету, Универзитета у Банjoj Luci. Diplomirala је у јуну 2020. године са просјечном оцјеном 8,42. Исте године upisala је master studije на истом факултету. Trenutna просјечна оцјена на njenim studijama након свих položenih ispita iznosi 9,10. Од 2020. године pohađa Trening из когнитивно-bihejviorалне терапије при Центру за Когнитивно-

bihevioralnu terapiju gdje je stekla uslove za psihoterapijski rad pod supervizijom. U 2019. godini volontirala je u udruženju „Zajedno“ u Banjoj Luci. U novembru 2020. godine je učestvovala u treningu „Mentalno zdravlje, ljudska prava i oporavak“. Tokom aprila i maja mjeseca 2022. godine je obavljala studentsku praksu u JZU Dom zdravlja „Sveti Vračevi“ Čelinac, gdje je tokom cijele 2023 godine radila kao volonter po ugovoru o stručnom usavršavanju i na taj način sticala stručna znanja koja će joj biti neophodna za samostalan rad u struci i polaganje stručnog ispita.

2. Obim i struktura rada

Završni - master rad kandidatkinje Danijele Popović pod naslovom "Zastupljenost lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju kod studenata" je napisan na ukupno 45 strana A4 formata, a pisan je Times New Roman tekstom veličine 12 sa proredom 1,5.

Strukturu rada čine uobičajena poglavlja: uvod (od 6 do 13 strane), problem i hipoteze istraživanja (od 14 do 15 strane), metod (od 16 do 21 strane), rezultati (od 21 do 29 strane), diskusija sa zaključkom (od 30 do 35 strane), literatura (od 35 do 39 strane), nakon čega slijede prilozi (korišteni upitnici i skale u istraživanju, od 40 do 34 strana). Na kraju rada, na strani 45 prikazana je biografija kandidata, te su priložene izjave autora u skladu sa pravilima Univerziteta).

U uvodnom dijelu rada kandidatkinja polazi od određenja pojma seksualnog nasilja, fenomenoloških podataka i istraživačkih nalaza o pojavi seksualnog nasilje među populacijom mladih i studenata. U teorijskoj raspravi, poseban fokus se stavlja na lažna uvjerenja, neosnovane stavove i neistine o seksualnom nasilju koje su evidentne u društvenom kontekstu i životu mladih, te su u posebnom poglavlju istaknuta zapažanja o društvenim isekualno nasilje kao nezaobilaznim agensima socijalizacijskog procesa mladih. Na kraju teorijske rasprave kandidatkinja određuje problem istraživanja, ciljeve istraživanja i hipoteze istraživanja. U dijelu o metodu istraživanja, sadržanom na 3 stanice, kandidatkinja navodi tip istraživanja, operacionalizuje korištene varijable, opisuje uzorak ispitanika, korištene instrumente i postupak istraživanja, te upotrebljenu statističku obradu podataka. Rezultati istraživanja, sadržani na 9 stranice prate postavljene hipoteze istraživanja. U dijelu teksta Diskusija, sadržanom na 5 strana, kandidatkinja se osvrće na dobijene rezultate, kritički ih razmatra, upoređuje sa dosadašnjim rezultatima dobijenim u sličnim istraživanjima, te razmatra vrijednost, teorijske i praktične implikacije rezultata, te iznosi završni osvrt. U Literaturi, prikazanoj po APA standardima, se uredno navode korištene reference, njih ukupno 53, od kojih je većina objavljena u poslednjih petnaest godina, a u Prilozima su prikazani korišteni instrumente u istraživanju i dodatni grafikoni sa rezultatima. U tekstu se nalazi 10 tabelarnih prikaza rezultata istraživanja.

3. Teorijska zasnovanost i metodološka utemeljenost istraživanja

Problem i cilj istraživanja

Polazeći od toga da se većina dosadašnjih istraživanja u polju seksualnog nasilja bavila ispitivanjem stavova prema silovanju kao društveno najprepoznatljivijem i jednim od najekstremnijih oblika seksualnog nasilja, kandidatkinja je željela ispitati uopšte fenomen prisutnosti neistinitih stavova o seksualnom nasilju, ne samo silovanja kao njegovo posebnog oblika, te je poseban fokus usmjerila na populaciju mladih odnosno studentsku populaciju. Kao osnovni problem istraživanja kandidatkinja navodi ispitivanje zastupljenosti lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju u populaciji studenata, pri čemu će se problem istraživanja odnositi i na razlike s obzirom na pol i studijsko usmjerenje. Kako su za potrebe istraživanja konstruisane posebne skale procjene stavova, problem istraživanja odnosiće se i na provjeru psihometrijskih

karakteristika konstruisanog upitnika lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju, a radi njegove dalje upotrebe u istraživačke svrhe.

Opšti cilj ovog istraživanja je da se proširi opseg istraživačkih nalaza o dominantnom fokusu sa silovanja kao jednom od težih vidova seksualnog nasilja ka opštem fenomenu seksualnog nasilja, jer seksualno nasilje obuhvata, naročito u savremenom društvu različite vidove seksualnog nasilja. Tačnije, istraživački fokus se usmjerava na ispitivanje neistinitih stavova tj. lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju među populacijom studenata, različitog pola i različitog studijskog profila. S obzirom na to da su studenti populacija podložna edukaciji i da su u životnoj fazi intenzivnog preispitivanja sopstvenih stavova, ovo ispitivanje može biti naročito korisno u spoznaji prisutnosti netačnih uvjerenja, naročito kod studenata pomagačkih profesija, kao što je psihologija u odnosu na studente prirodnih i tehničkih nauka, čije studije uglavnom ne obuhvataju edukaciju vezanu za oblast seksualnog nasilja. odnosno suočavanje sa činjenicama koje opovrgavaju ova lažna uvjerenja, bila bi veoma korisna. Ovo istraživanje pruža informacije koje na empirijski argumentovan način mogu biti od pomoći prilikom kreiranja različitih programa prevencije seksualnog nasilja među studentskom populacijom na univerzitetima.

Hipoteze istraživanja

U ovom istraživanju, kandidatkinja polazi od tri pretpostavke koje obrazlaže relevantnom empirijskom i teorijskom argumentacijom, a one su sljedeće:

- Da su lažna uvjerenja o seksualnom nasilju prisutna u populaciji studenata.
- Da studenti muškog pola u prosjeku više podržavaju lažna uvjerenja o seksualnom nasilju od studenata ženskog pola, te
- Da studenti društvenih/humanističkih nauka u prosjeku podržavaju lažna uvjerenja o seksualnom nasilju manje od drugih studenata.

Uzorak istraživanja

Ovo je kvantitativno istraživanje, anketnog tipa, koje je izvršeno na prigodnom uzorku od 448 ispitanika, koji su aktivni studenti, prosječnog uzrasta oko 23 godine ($M=22.89$, $SD=3.39$). Većina uzorka je ženskog pola, čak 82,5% studentica. Na osnovu registrovane varijable o vrsti fakulteta, odnosno studijskom usmjerenju, ispitanici su kategorisani u naučna polja: nauke na granici između društvenih i humanističkih, kao što je psihologija, društvene nauke, medicinske i zdravstvene nauke, te prirodne, inženjerske i tehnološke nauke.

Varijable i instrumenti istraživanja

Primarna zavisna varijabla ovog istraživanja jesu Lažna uvjerenja o seksualnom nasilju koji se odnosi na iskazivanje stepena saglasnosti ispitanika sa netačnim, neistinitim stavom o seksualnom nasilju, odnosno odobravajućem stavu prema seksualnom nasilju. Skala je urađena po uzoru na Skalu mitova o silovanju (Genz i sar., 2018). Ispitivanje su i sociodemografske varijable, pol, godine starosti, te vrsta fakulteta i studijsko usmjerenje, pri čemu su ispitanici mogli da odaberu da li studiraju društvene i humanističke nauke, medicinsko-zdravstvene nauke, prirodne nauke, informaciono-tehnološke nauke ili druge sa opcijom odgovora.

Spoljne varijable koje su mogle uticati na zavisnu varijablu jesu lično doživljena iskustva seksualnog nasilja, stečena teorijska znanja u okviru edukacija formalnog i neformalnog karaktera, što je uzeto u obzir pri interpretaciji dobijenih rezultata istraživanja i diskusiji.

Postupak istraživanja

Podaci su prikupljeni u periodu od oktobra 2023 godine do juna 2024 godine, individualno, putem online upitnika. Vrijeme potrebno za ispunjavanje upitnika je maksimalno 20 minuta. S obzirom da se radi o temi istraživanja koja se u našem društvu percipira kao „tabu“ i „osjetljiva“ tema, ispitanicima su u samom upustvu, predložene osnovne informacije o temi istraživanja, njegovoj svrsi i ciljevima. Ispitanicima je naglašeno da je istraživanje potpuno anonimno, da mogu odustati od istraživanja u bilo kojem momentu popunjavanja ankete, data im je mogućnost da mogu pisati mentoru i istraživaču, da će njihovi odgovori biti obrađivani isključivo u istraživačke svrhe, bez mogućnosti korištenja individualnih podataka bilo koje vrste. Kako bi imali eventualnu korist od ispitivanja ispitanici su imali mogućnost dobijanja povratnih informacija o rezultatima istraživanja, kao i otvorenost za dobijanje odgovora na pojedine aspekte koji su ih posebno zainteresovali. Ostavljanje privatne mejl adrese kako bi dobili informacije o rezultatima na kraju upitnika potencijalno je moglo narušiti utisak anonimnosti ankete, stoga je zainteresovanim ostavljena mejl adresa istraživača na koju se zainteresovani mogu javiti kako bi dobili tražene informacije. Takođe, ispitanicima su predloženi i svi relevantni kontakti ukoliko žele da se jave za podršku u vezi same teme istraživanja ili eventualnim ličnim potrebama, kao što su Psihološko savjetovalište univerziteta, Plavi telefon i slični servisi podrške.

Obrada podataka

Za potrebe statističke obrade podataka korišten je statistički program JASP. Prikupljeni podaci su prethodno pripremljeni za statističku obradu. Procjena ispunjenosti preduslova približne normalne raspodjele zavisne varijable izvršena je uz pomoć Shapiro-Wilk testa. Metodama deskriptivne statistike opisane su varijable istraživanja. S ciljem provjere istraživačkih hipoteza primjenjen je parametrijski t-test za nezavisne uzorke kako bi se utvrdilo da li između različitih studijskih grupa, kao i između polova, postoji statistički značajna razlika u njihovim prosjecima. Izvršena je provjera psihometrijskih karakteristika modifikovanog instrumenta po uzoru na već postojeći upitnik Genca i saradnika (2018). S ciljem provjere dimenzionalnosti i konstruktne valjanosti korištenog instrumenta sprovedena je eksplorativna faktorska analiza (EFA), dok je pouzdanost instrumenta ispitana pomoću McDonald's Ω .

Rezultati istraživanja

Osnovni rezultati istraživanja ukazuju na sljedeće:

- a) S obzirom da je već postojeći upitnik sa pouzdanim psihometrijskim karakteristikama „Upitnik mitova o silovanju“ (Genz i sar., 2018) korišten u ovom istraživanju, sa razlikom da je korišten termin silovanje zamjenjen opštim pojmom „seksualno nasilje“, a mitovi terminom lažna uvjerenja, izvršena je provjera psihometrijskih karakteristika učinjene modifikacije. Rezultati eksplorativne faktorske analize su pokazali veoma visoku internu konzistentnost koja se kreće se od $\omega=.88$ do $\omega=.93$. U pogledu dimenzionalnosti, pronađena su tri faktora, koja su imenovana na sljedeći način: Faktor 1 – Negiranje postojanja seksualnog nasilja, Faktor 2 – Predrasude prema faktorima seksualnog nasilja i Faktor 3 – Odgovornost žrtve za seksualno nasilje. S obzirom da su između navedenih faktora pronađene relativno visoke korelacije utvrđena je i mogućnost adekvatnosti jednofaktorskog zasićenja. Trofaktorskim rješenjem objašnjava se 43% varijanse, dok jednofaktorsko rješenje obuhvata procenat od 34.7% objašnjene varijanse. Pretpostavka o normalnosti distribucije je narušena s obzirom da su ispitanici pokazali tendenciju ka nižim skorovima, odnosno manjim prosječnim vrijednostima podržavanja lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju, minimalne vrijednosti na skali su potvrđene, dok maksimalna vrijednost nije dostignuta.
- b) Lažna uvjerenja o seksualnom nasilju su prisutna među studentskom populacijom, ali normalna distribucija nije postignuta, što ukazuje na to da su vrijednosti odgovora u vezi sa rasprostranjenošću stavova niski do umjereni, a samim time i rasprostranjenost. Kod ovog

podatka treba imati u vidu neravnomjernost uzorka prema polu, odnosno da je većina ispitanika ženskog pola.

c) Na osnovu rezultata t-testa za nezavisne uzorke koji je sproveden kako bi se ispitale razlike u zastupljenosti lažnih uvjerenja s obzirom na pol utvrđeno je da postoje statistički značajne razlike između muškaraca i žena na svim (sub)skalama lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju, odnosno da muškarci ostvaruju više skorove u odnosu na žene što se tiče lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju, čime je potvrđena hipoteza i kongruentnost ranijim istraživačkim nalazima. Na osnovu vrijednosti Cohenovog d može se reći da se dobijene statističke razlike kreću od srednjeg intenziteta do visokog, a u nekim situacijama prelaze vrijednost od +1 (Cohen, 1988 prema Cumming, 2012).

d) Kada je riječ o studijskim usmjerenjima prema naučnim oblastima, a imajući u vidu statističku značajnost dobijenih rezultata, zaključeno je da studenti društvenih nauka kao i studenti medicinskih i zdravstvenih nauka u prosjeku više podržavaju lažna uvjerenja o seksualnom nasilju u odnosu na studente studijskih programa koji se mogu svrstati u nauke na granici društvenih i humanističkih, koju čine studenti psihologije za koje se pretpostavlja da su značajno više osviješteni o pojavi seksualnog nasilja tokom studija u odnosu na studente čisto društvenih nauka kao što su ekonomija, političke nauke, pravo. Nasuprot generalnom faktoru, najmanje značajna razlika pronađena je u pogledu faktora negiranje postojanja seksualnog nasilja, i to između društvenih i nauka na granici društvenih i humanističkih i medicinskih i zdravstvenih i nauka na granici društvenih i humanističkih, gdje studenti nauka na granici društvenih i humanističkih značajno manje podržavaju lažna uvjerenja o seksualnom nasilju. Na faktoru predrasude prema faktorima seksualnog nasilja, i na faktoru odgovornost žrtve za seksualno nasilje, pronađene su značajne razlike između studenata društvenih i studenata medicinskih i zdravstvenih nauka u odnosu na studente nauka na granici društvenih i humanističkih (gdje takođe na oba faktora studenti društvenih i medicinskih i zdravstvenih nauka više podržavaju lažna uvjerenja o seksualnom nasilju). Sve navedeno je u skladu sa nalazima dobijenim na generalnom faktoru i takođe, djelimično potvrđuje istraživačku hipotezu. Kada je riječ o studentima prirodnih nauka, inženjerstva i tehnologije jedina značajna razlika pronađena je na faktoru koji se odnosi na odgovornost žrtve za seksualno nasilje gdje ovi studenti manje podržavaju lažna uvjerenja koja se odnose na odgovornost žrtve u odnosu na studente medicinskih i zdravstvenih nauka. Iznenađuje podatak da nije pronađena statistički značajna razlika između studenata prirodnih nauka, inženjerstva i tehnologije i studenata nauka na granici društvenih i humanističkih. Navedeni nalazi upućuju na to da bi se trebali sagledati i drugi vidovi informisanja o seksualnom nasilju, pogrešno bi bilo zaključiti da studenti koji se u okviru fakultetskog obrazovanja ne susreću sa temom seksualnog nasilja nužno imaju i manje znanja o datoj temi.

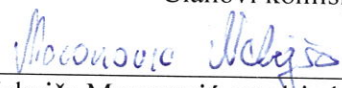
Ovo istraživanje je svojim rezultatima i njihovim prikazom opravdalo postavljeni cilj istraživanja, odnosno pružilo je nova, interesantna saznanja o zastupljenosti lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju među studentskom populacijom, te ukazalo da je potrebno preuzeti inicijativu za sprovođenje mogućih praktičnih ciljeva, koja bi se ogledala u pokretanju različitih aktivnosti u vezi sa upoznavanjem i formiranjem tačnih, istinitih stavova o seksualnom nasilju i njegovoj raširenosti u društvu. Svakako, bilo bi poželjno ispitati i druge zanimljive ciljne grupe, ali i opštu populaciju. Takođe osmišljavanje programa podrške i prevencije na univerzitetima u zemlji, predstavljaju jedan od vidova borbe sa ovim vidom nasilja.

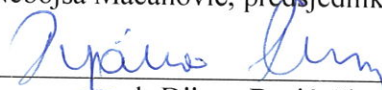
4. Zaključak i prijedlog

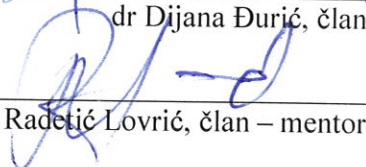
Završni – master rad naslovom "Zastupljenost lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju kod studenata", kandidatkinje Danijele Popović, predstavlja koristan doprinos psihološke nauke u oblasti izučavanja socijalnopatoloških pojava u društvu kakvo je seksualno nasilje. Kandidatkinja je pokazala dobru motivaciju za realizaciju svih faza istraživanja, senzitivnost prema ispitivanom problemu i sposobnost analize u interpretaciji dobijenih rezultata i njihovoj diskusiji, čime je opravdala društvenu vrijednost i korisnost završnog rada.

Na osnovu društvene i naučne vrijednosti dobijenih rezultata istraživanje, te adekvatne teorijsko-empirijske zasnovanosti i metodološkog pristupa ovog rada predlažemo Vijeću Katedre za psihologiju i Naučno-nastavnom vijeću Filozofskog fakulteta u Banjoj Luci da prihvati Izvještaj komisije o ocjeni master rada "Zastupljenost lažnih uvjerenja o seksualnom nasilju kod studenata", kandidatkinje Danijele Popović.

Članovi komisije:

dr Nebojša Macanović, predsjednik

dr Dijana Đurić, član

dr Sanja Radetić Lovrić, član – mentor

Banja Luka, 05. septembar 2024. godine

Изјава 1

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ

Изјављујем да је
мастер/магистарски рад

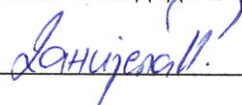
Наслов рада Заступљеност лажних увјерења о сексуалном насиљу код студената

Наслов рада на енглеском језику Representation of false beliefs about sexual violence among students

- ☒ резултат сопственог истраживачког рада,
- ☒ да мастер/магистарски рад, у цјелини или у дијеловима, није био предложен за добијање било које дипломе према студијским програмима других високошколских установа,
- ☒ да су резултати коректно наведени и
- ☒ да нисам кршио/ла ауторска права и користио интелектуалну својину других лица.

У Бањој Луци 18.09.2024.

Потпис кандидата

Изјава 2

**Изјава којом се овлашћује Филозофски факултет/ Академија умјетности
Универзитета у Бањој Луци да мастер/магистарски рад учини јавно доступним**

Овлашћујем **Филозофски** факултет/ Академију умјетности Универзитета у Бањој Луци да мој мастер/магистарски рад, под насловом

Заступљеност лажних увјерења о сексуалном насиљу код студената

који је моје ауторско дјело, учини јавно доступним.

Мастер/магистарски рад са свим прилозима предао/ла сам у електронском формату, погодном за трајно архивирање.

Мој мастер/магистарски рад, похрањен у д и г и т а л н и р е п о з и т о р и ј у м Универзитета у Бањој Луци, могу да користе сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце

Креативне заједнице (Creative Commons), за коју сам се одлучио/ла.

1. Ауторство

☒ 2. Ауторство - некомерцијално

3. Ауторство - некомерцијално - без прераде

4. Ауторство - некомерцијално - дијелити под истим условима

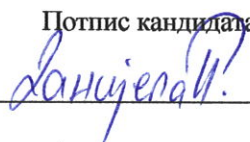
5. Ауторство - без прераде

6. Ауторство - дијелити под истим условима

(Молимо да заокружите само једну од шест понуђених лиценци, кратак опис лиценци дат је на полеђини листа).

У Бањој Луци 18.09.2024.

Потпис кандидата

Изјава 3

**Изјава о идентичности штампане и електронске верзије
мастер/магистарског рада**

Име и презиме аутора Данијела Поповић

Наслов рада Заступљеност лажних увјерења о сексуалном насиљу код студената

Ментор проф. др. Сања Радетић Ловрић

Изјављујем да је штампана верзија мог мастер/магистарског рада идентична електронској верзији коју сам предао/ла за дигитални репозиторијум Универзитета у Бањој Луци.

У Бањој Луци 18.09.2024.

Потпис кандидата

